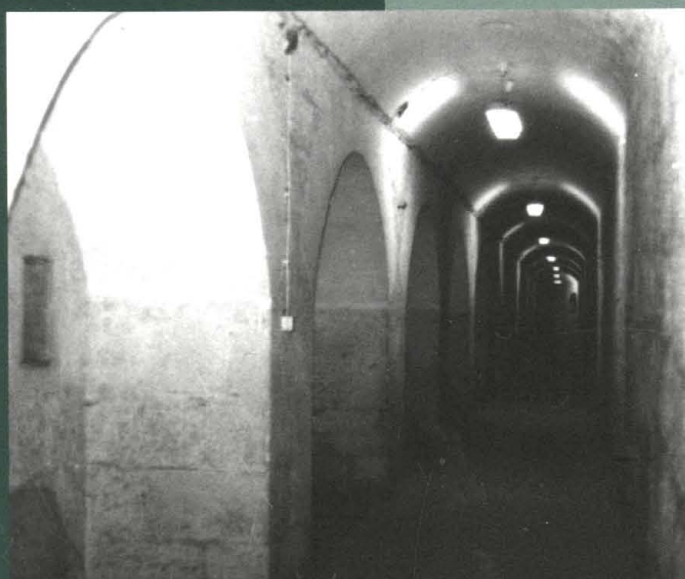

■
1965
2005
■

40 ÉVES

A KOMÁROMI KLAPKA GYÖRGY
M Ú Z E U M

■

40 éves a komáromi Klapka György Múzeum
jubileumi kiállítás
Kecskés László halálának 10. évfordulója
tiszteletére

Komárom, 2005

A komáromi Klapka György Múzeum
Katalógusai V.

40 éves a komáromi Klapka György Múzeum
jubileumi kiállítás

Kecskés László halálának 10. évfordulója tiszteletére

A kiállítás és a katalógus támogatói:
Komárom Város Önkormányzata
KEMŐ Kuny Domokos Megyei Múzeum
Komáromi Közgyűteményi Közalapítvány
Klapka György Alapítvány

Írta, kiállítást rendezte: Számadó Emese
Tervezte: Ölveczky Gábor

Archív képek, fotók, dokumentumok:
Klapka György Múzeum Fotógyűjteménye
Kecskés-család
Török Csaba
Horsa Istvánné
Borhy László
Szamódy Zsolt
† Gábor József

Kiadja: Komárom Város Önkormányzata
Felelős kiadó: Zatykó János polgármester
Nyomdai Kivitel: Komáromi Nyomda és Kiadó Kft.
Komárom, 2005

ISSN 1588-9467
ISBN 963 219 121 8

A komáromi Klapka György Múzeum négy évtizede

A kezdetek¹

Komárom gazdag történelmi múltja évszázadok óta vonzza a régiségek iránt érdeklődőket. E múlt a legendás rómaiak nyomába vezet minket, akik a Kr. u. 1. és 4. század között virágzó települést alapítottak a Duna jobb partján. A közép- és újkor folyamán számos kiváló tudós, utazó és hadmérnök figyelt fel az itt lévő maradványokra. Leírásaik és rajzaik hozzájárultak ahhoz, hogy az időközben elpusztult romokkal ne enyésszen el a nagy nép emlékezete is.

E korai kutatások azonban egyelőre csak megfigyelések voltak. Az első tudós, aki már a régiségek megőrzésére is figyelmet fordított, Rómer Flóris² volt.

Rómer országjárásai során fogalmazódott meg a helyi múzeumok szükségessége. A szőnyi útjai során látott római kőfaragványok („*A lakók házaiban minden emlékeztet a nagy népre. Itt oszlopfőn, vagy kőoltáron, vagy pilléren nyugszik a szépen faragott kőlap, és asztalúl szolgál a konyha előtt; ott a ház tornáczában fekszik egy oldalától megfosztott sarcophag, és a gazda kőpamlagúl használja; itt az ereszek alatt római téglákból készült a járda, míg ott az oszlopderekek, vagy nagy lapok sarkköveknek állítatnak.*”³) megmentése érdekében egy helyi ószőnyi kőraktár felállítását szorgalmazta. Magára vállalta a Magyar Tudományos Akadémia és a vármegye vezetősége közti koordinációt, de kezdeményezése anyagi okok miatt meghiúsult.

A 19. század végén országsszerte alakultak a különböző kulturális egyletek, amelyek feladata a szűkebb pátria múltjának feltárása, megismerése és értékeinek megőrzése volt. A lelkes amatőrök gyűjtötte tárgyak számos múzeum alapjait vetették meg.

A Duna bal partján fekvő történelmi Komáromban 1886-ban alakult meg az első kulturális egylet. Tagjai gyűjtötték a régiségeket, az egyleti évkönyvben publikálták megfigyeléseiket. Ha úgy tesszük, ők voltak az első komáromi múzeumbarátok. A gyűjteményt kezdetben a református kollégium nagytermében mutatták be, majd az 1913-ban átadott Kultúrpalotában — a későbbi Jókai, majd Duna Menti Múzeumban, a mai Magyar Kultúra és Duna Mente Múzeumában - nyertek végleges elhelyezést.⁴

¹ Kecskés László korábbi múzeumtörténeti és a múzeumi adattár alapján

² Rómer Flóris (1825-1889) a pannonhalmi főapátság különböző fokú tanintézetiben tanult. 1940-től győri bencés tanár, 1945-től a pozsonyi királyi akadémia tanára. Részt vett a szabadságharcban, melynek bukása után várfogságra ítélték. Szabadulása után ismét Győrben tanított, ahol 1859-ben komplex terepbejárást és gyűjtőutat szervezett az iskolai szünet idejére. Útja során Szőnybe is eljutott. Az MTA levelező tagjai sorába választotta, 1868-ban pedig kinevezték a pesti egyetem régiségtan professzorává, egy év múlva pedig a Magyar Nemzeti Múzeum Régiség-tárának őrévé. Ásatásokat vezetett, kiállításokat szervezett, tudományos konferenciákon vett részt, múzeumokat alapított. 1877-ben, miután kilépett a rendből, lemondott nyilvános állásairól és Nagyváradra ment, ahol kinevezték kanonokká. In: Számadó Emese: Rómer Flóris élete és munkássága. In: Komáromi Újság IV (1994) 15. szám

³ Rómer Flóris: Római Várnák. In: Archaeologiai Közlemények III (1862) 48.

⁴ Fehérváry — Ratimorsky — Trugly: A komáromi múzeum száz éve. In: Új Mindenes Gyűjtemény 5. Madách Kiadó 1986

A trianoni békediktátum éve gyökeres változást hozott Komárom életében. Az északi városrészt Csehszlovákiához csatolták, a délparti Komárom pedig önálló városként igyekezett megbirkózni a háború utáni évek rengeteg problémájával. A legtöbb gondot az a lehetetlen állapot okozta, hogy a városnak egyetlen középülete sem volt.

Hosszú időnek kellett eltelnie addig, amíg a helyzet megváltozott. Alapy Gáspár⁵ polgármester és munkatársai, fáradhatatlan és következetes munkájukkal fokozatosan pótolták a hiányosságokat és másfél évtized elteltével már minden hivatal, intézmény és közület a saját új székházában folytathatta tevékenységét.

Alapy tervei szerint „Az új városházán ideiglenesen, amíg a kulturpalota fel nem épült, a városnak több kulturális intézménye nyer elhelyezést. Ezek között első helyen áll az új múzeum, amelynek szenzációs leleteit Kállay Ödön⁶ szőnyi jegyző felajánlotta.”⁷: „Régiségeimet az első világháborút követő évtizedekben azzal a céllal gyűjtöttem, hogy alapanyagául ajándékozzam annak az új múzeumnak, amely a cseh kézre jutott Jókai Múzeum pótlására a közgazdasági helyzet várt megszilárdulása után, a magyaroldali Komáromban az akkori polgármesterrel együtt, létesíteni terveztünk, hogy a gazdag szőnyi lelőhelyeken napról-napra előkerülő becses őskori és római emlékeknek megfelelő megőrzési helyet biztosítsunk.”⁸

A múzeum létesítése 1930-ban realizálódni látszott, amikor Komárom szabad királyi megyei város képviselő-testülete átiratot intézett a Magyar Nemzeti Múzeum Igazgatójának, amelyben az alábbiakat vállalták: „... a Magyar Nemzeti Múzeum Komáromban létesítendő osztálya részére három helyiséget biztosít, annak fűtéséről és világításáról, valamint a múzeumi termek megfelelő állványzattal történő ellátásáról gondoskodik, s erre a célra 3000 P-t megszavaz. Az ide küldendő múzeumi tisztviselő részére ... lakást méltányos bérért biztosít és végül a múzeum fenntartásához évi 1500 pengővel hozzájárul... A város közeli szomszédságában fekszik az a terület, mely a római uralom alatt Bregétio (!) néven ismert katonai tábor volt, hol az ásatások ma is tartanak és évről évre igen sok érdekes régiség kerül elő, mely régiségek a komáromi múzeumban volnának elhelyezve s annak gyűjteményét szaporítanák.”⁹

A képviselő-testület döntése ellen senki senki sem emelt kifogást, így március 31-én felterjesztették a vármegyei alispánhoz törvényhatósági jóváhagyás végett. Esztergomban 1930. április 8-

⁵ Alapy Gáspár (1880-1945) ősi Komárom megyei család sarjaként Észak-Komáromban született. Tanulmányai elvégzése után 1907-ben kezdett dolgozni az észak-komáromi városházán. 1921-ben Dél-Komáromba jött, ahol bekapcsolódott a város vezetésébe, 1925-től kinevezett polgármesterként. Városépítő tevékenysége során virágzó kisváros alakult ki Népszerűségének köszönhetően és érdemeinek elismeréseként 1939. július 15-től az újra egyesített Komárom polgármestere. 1944 augusztus 31-én nyugdíjba ment. 1944. október 17-én zsidópártolás vádjával a nyilasok letartóztatták, a Csillagerődbe, majd Dachauba hurcolták ahol mint a 136708 számú fogoly halt meg 1945. február 5-én. A legnehezebb időkben is ki merete jelteni: “Én esküt tettem rá, hogy minden polgár ügyét egyformán szolgálom.

⁶ Kállay Ödön (1879-1960) Új-Szőnyben született. A komáromi bencés gimnáziumban tanult. Családja mellett itt kapta az első inspirációkat a régiségek megbecsüléséről, köszönhetően ezt osztályfőnökének, Gyulai Rudolfnak, aki a Komárom vármegyei és Komárom városi Történeti és Régészeti Egylet alapítója és egyben titkára volt. 1901-től 40 éven át az őszönyi községhez tartozó falujában dolgozott aljegyzőként. Munkája mellett egész életét hihetetlenül gazdag történelmi faluja szelmi és tárgyi öröksége megismerésének, felgyűjtésének szentelte. Megírta Szőny történetét. Brigetio-gyűjteménye a legnagyobb fennmaradt egységes magyarországi antik gyűjtemény.

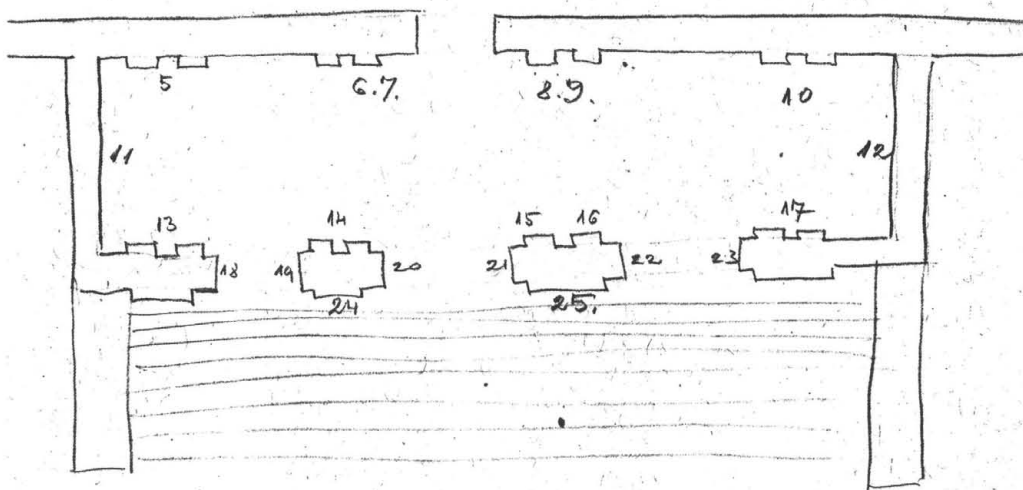
⁷ Komáromi Lapok 1928 (42. szám) április 7, 6.

⁸ Brigetio. Egy római város élete. Kiállítás a Kállay-gyűjteményből. Tata 1990

⁹ 1461/1930. számú képviselőtestületi határozata. 1930. március 12. in: Komárom Városi Fiókleltár. Ezúton szeretnék köszönetet mondani Kürthy Annának, a leltár munkatársának, aki ez alkalommal is értékes leltári forrásokkal járult hozzá a kiállítás forgatókönyvének és a katalógus szövegének a megírásához.

án Komárom és Esztergom közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék kisgyűlése jóváhagyta a képviselő-testület határozatát. A Magyar Nemzeti Múzeum osztálya azonban nem valósult meg Komáromban. Ennek döntő oka Klebelsberg Kunó távozása volt a vallás és közoktatási miniszteri székből.¹⁰

1935-ben Komárom város polgármestere a régiségeknek (sírok, sírkövek, oltárkövek stb.) a városi székház épületében és díszkertjében történő végleges elhelyezésével Hajagos Pál kőművesmestert bízta meg: *„Jelen megbízás vonatkozik 25 db kőemléknek az épület belsejében és árkádja alatt történő elhelyezésére és 8 db kősírnak a díszkertben történő elhelyezésére. A kőemlékeket az épület belsejében vörös színű, az árkád alatt sárga színű műköből a helyszínen készítettendő műkötalapzatokra kell helyezni. A kősírokat a díszkertben szabályos vonalakba kell helyezni.”*¹¹

A városháza árkádja alatt elhelyezendő római kőfaragványok terve

Hajagos Pál nem végezte el időre az elvállalt munkát, ezért megvonták tőle a megbízást.¹² Hogy a terv később mégis megvalósult, azt Kecskés László múzeumi naplójából tudjuk meg: 1964. „X.10. 14 órától 18-ig az ÉPFU 5 tagú szocialista brigádja Kecskés László, Papp József irányítása mellett leszerelte és a kőtárhoz hozta a komáromi tanácsház árkádjai alatt elhelyezett sírköveket.”¹³

1946-ban Horváth József polgármester az Országos Történeti Múzeum (ma: Nemzeti Múzeum) Régészeti Tára vezetőjétől az alábbi levelet kapta: *„...Komárom városa néhány évvel ezelőtt megbízta Kállay Ödön ny. jegyzőt, hogy a városban felállítandó gyűjteménye számára a környéken előkerülő, egyébként elkallódó régiségeket vásárolja meg. Az ily módon összegyűjtött régiségek ... szoros kapcsolatban vannak a Kállay-féle gyűjtemény anyagával. A Kállay gyűjteményt a Magyar Olajipari R. T.-vel kötött szerződés alapján az Orsz. Történeti Múzeum Régészeti Tára veszi kezelésbe s az*

¹⁰ Ortutay András: „Legyen Komáromnak múzeuma” in: Komáromi Újság, 1995. április 6.

¹¹ 1417/1935. sz. polgármesteri határozat, 1935. április 17. in: Komárom Városi Fiókleveletár.

¹² 2305/1936 sz. irat. In: Komárom Városi Fiókleveletár.

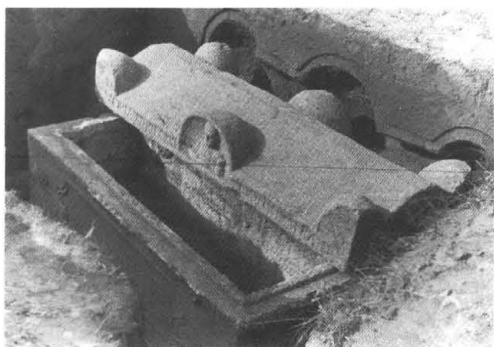
¹³ A komáromi Klapka György Múzeum megalakulása. Kecskés László 1963. május 9. és 1965. november 7. között írt naplója. Komárom, 2005

egész leletanyagot a Magyar Olajipari R. T. gyártelepén létesítendő "Múzeumi Gyűjtőhelyen" állítja ki ... Ezért arra kérem a Polgármesteri Hivatalt, hogy addig, amíg Komárom városa önálló gyűjteményt, illetve kiállítást nem szervez, ezeket a tárgyakat az Országos Történeti Múzeumnak letétbe adja át. Nevezett gyűjtemény jelenleg a komáromi városháza pincéjében van biztonságban a Kállay gyűjteménnyel együtt. Annak elszállítására akkor kerülne sor, amikor a szőnyi gyűjtőhely kiállítása megnyílik."¹⁴ A polgármester válaszában hajlandó volt az anyag ideiglenes átadására az alábbi feltétellel: „Természetesen mihelyt Komárom városban megfelelő múzeumi helyiséget tudok találni és az anyag szakszerű őrzését és kezelését biztosítani lehet, arra az esetre a város tulajdonát képező múzeumi anyag azonnali visszaadását kérem."¹⁵ A kiállítás végül nem valósult meg.

1951-ben a József Attila Kultúrotthonban Radnóti Aladár régész múzeumszobát nyitott meg, melyet a város közönsége nevében Bérczi János, a városi tanács elnöke vett át. 1953-

Kállay Ödön

ban néhány lelkes ember újból felvetette a múzeum létesítésének a gondolatát, melynek működését Kállay Ödön irányította volna. Tervük azonban helyhiány miatt nem valósult meg. Mindezek ellenére továbbra is gyűjtötték a Komárom történetével kapcsolatos adatokat, egyben felkutatták és nyilvántartásba vették a szerteszét kallódó tárgyi emlékeket.

Munkájuk eredményeként 1957-ben a Városháza előtti téren 8 db római kori szarkofág került méltó elhelyezésre.

1963 elején a város vezetői is belátták, hogy a múzeum létesítésének ügyét nem lehet tovább halogatni. Az előkészítő munkák lebonyolítására 1963. április 8-án a komáromi Hazafias Népfrent Városi Bizottsága Kecskés Lászlót bízta meg.

A megbízott a komáromiak múzeumalapítási igényét már 12-én tolmácsolta a megyei múzeumok igazgatójának. Biró Endre megértéssel fogadta a kezdeményezést és mivel a Ko-

omáromi Városi Tanács által az Igmándi erődben kiutalt 250 m hosszú kazamata-folyosót kőtár létesítésére alkalmasnak találta, beleegyezését adta ahhoz, hogy Komáromban múzeum létesüljön.

A siralmas állapotban lévő erődrész helyreállításának hosszú, fáradságos időszaka következett, amelynek keretében kőműves-, festő-, lakatos-, villanszerelő- és földmunkákat kellett elvégezni. A tekintélyes alapterületű kazamata-folyosó felújítása 1964 tavaszára fejeződött be. A költségeket a múzeumi szervezet és a városi tanács viselte. A felújítási munkákból - önként vállalt munkájukkal - hőven kivették részüket a város lakosai is: a múzeumbarátok, a gimnazisták, a Klap-

¹⁴ 22/1946 sz. irat. in: Komáromi Fiókleveltár

¹⁵ 3232/1946. sz. irat. In: Komárom-Esztergom Megyei Levéltár Komáromi Fiókleveltára

ka Általános Iskola diákjai stb. Az ajtók-ablakok vasrácsait a Vasipari KTSZ. dolgozói javították meg társadalmi munkában. A kazamata helyreállítása után kezdődött meg a városban és környékén fellelhető római emlékek összegyűjtése, beszállítása és elhelyezése.

Az egykori Brigetio emlékét őrző szarkofágok, síremlékek, oltárkövek és egyéb kőtárgyak mozgását szállító- és rakodócsoportok végezték - részben társadalmi munkában. Az elgondolások és tervezgetések tehát tetet öltöttek: készen állott a komáromi múzeum első kiállítása, Brigetio gazdag, változatos anyagot bemutató kőtára.¹⁶

Állandó kiállítások

1. Múzeum az Igmándi erődben¹⁷

A Klapka György nevét felvevő múzeum működtetéséhez feltétlenül szükségessé vált egy felelős személy kiállítása, a megyei múzeumigazgató ezért 1965. május 1-jén, tiszteletdíjas múzeumvezetői minőségben Kecskés Lászlót bízta meg a szükséges teendők elvégzésével. A Komárom Megyei Tanács is felkarolta a komáromi múzeum ügyét, és működését az 1966. január 5-én keltezett 49958/1965. VIII. szám alatti határozatával kiállítóhelyként engedélyezte.

A Klapka György Múzeum első kiállításának, a római kőtárnak ünnepélyes megnyitására, számos komáromi és környékbeli látogató részvétele mellett, 1965. november 7-én került sor.

Kövecses Zoltánné, Komárom Városi Tanács Művelődési Csoport Vezetője megnyitó beszédében – többek között – az alábbiakat mondta:

„Komárom város lakosságának régi vágya teljesült a mai napon, amikor e kisváros a nagy városokhoz hasonlóan múzeumot avatott, múzeumot tudhat magáénak. ... Ezeket a tárgyi emlékeket gyűjtötte össze Komáromban is egy kis lelkes csapat. Munkájuk eredménye kellett hogy le-

Kecskés László a múzeum bejáratánál, 1978

¹⁶ A munkálatok részletes leírását adja Kecskés László naplójában. In: KGYM Adattár

¹⁷ Kecskés László korábbi múzeumtörténetei és a múzeumi adattár alapján

gyen, hiszen az egész város figyelő szeme, segítőkészsége, vágya, akarata egyesült, s gyümölcse a mai napra érett be”¹¹⁸

A kőtár első látogatója — annak hivatalos megnyitója előtt, 1965. május 29-én — a szőnyi születésű Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának Elnöke volt, aki később a vendégkönyvbe is elismerését fejezte ki a múzeum létrejöttéhez:

Először látogattam a múzeumát
fejlesztő tevékenységét Pomposi-erőt és
Brigeti-erőt. További sikerrel, lelkes-
ségeit kívánom.
Komárom 1966. X.30.

Dobi István

1966. május 1-jétől már teremőre is volt a kőtárnak, ami azt jelentette, hogy tavasztól őszig a megyei múzeumigazgatóság által meghatározott napokon (kedd, csütörtök, szombat 15-18 óráig, vasárnap 10-12 és 15-18 óráig) mindenki számára lehetségessé vált a gazdag anyag megtekintése.

A kőtár iránt megnyilvánuló érdeklődés biztatást adott a múzeum bővítésére. A megvalósításhoz a Komáromi Városi Tanács azzal járult hozzá, hogy az újabb kiállítás megrendezésére négy helyiséget utalt ki az Igmándi erőd belsejében. Az épületrész kiállítási célokra való átalakításának a költségeit a megyei múzeumi szervezet viselte. Ugyancsak ők rendezték meg a kiállítást a rak-táraikban elhelyezett Kállay Ödön-gyűjtemény anyagából.

A „Brigetio története” című kiállítás 1966. október 30-án Dr. Turó Antal, a Komáromi Városi Tanács VB titkára nyitotta meg.

„A kiállítás a római kori Szőnyt, Brigetiót mutatja majd be, s az anyag nagy része a neves szőnyi gyűjtő, Kállay Ödön hagyatékából kerül ki. Gazdag anyagunk van ebből a korból, hiszen itt az ásatások során rengeteg emlék került elő. A faragott és feliratos kövek, szobortöredékek, cserép- és üveg-edények, fegyverek, pénzek, s használati tárgyak segítségével pontos és érdekes képet adhatunk az egykori római település, a fontos katonai erőd, Brigetio életéről.” – nyilatkozta a Dolgozók Lapja kérdésére Biró Endre régész, megyei múzeumigazgató, a kiállítás forgatókönyvének készítője.

¹¹⁸ Klapka György Múzeum Adattára

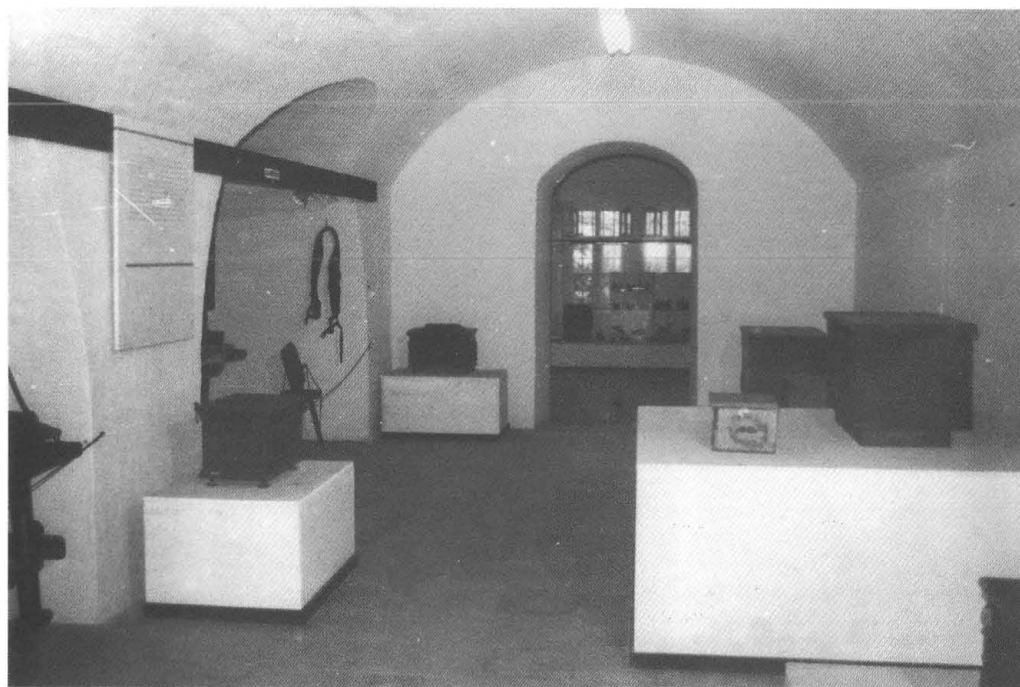
Ugyanekkor nyílt meg újra az anyagában jelentősen kibővített és Biró Endre által rendezett kőtár is.

A római kiállítás lebontása után, 1974. október 5-én Mózes Pál elnökhelyettes (Komárom Város Tanácsa) nyitotta meg azt a hajózástörténeti kiállítást, melyet a hónap végéig tekinthettek meg a látogatók. Ennek keretében - az ókortól kezdve a vitorlás hajók alkonyáig használt - tengeri hajók különféle főbb típusai voltak láthatók, túlnyomó részt az esztergomi Balassa Bálint Múzeum anyagából.

A következő évben a Komáromi Városi Tanács kiutalta a múzeumnak az Igmándi erődben eddig használt rész melletti helyiségcsoportot, ami azt jelentette, hogy már tekintélyes nagyságú terület állt rendelkezésre egy reprezentatív kiállítás megrendezésére. Az átalakítási munkák tervezése, a megvalósításhoz szükséges pénzüsszegek biztosítása, a kivitelezés, valamint az új kiállítás megrendezése jó pár évet vett igénybe. Ezalatt az időszak alatt csak a kőtár működött.

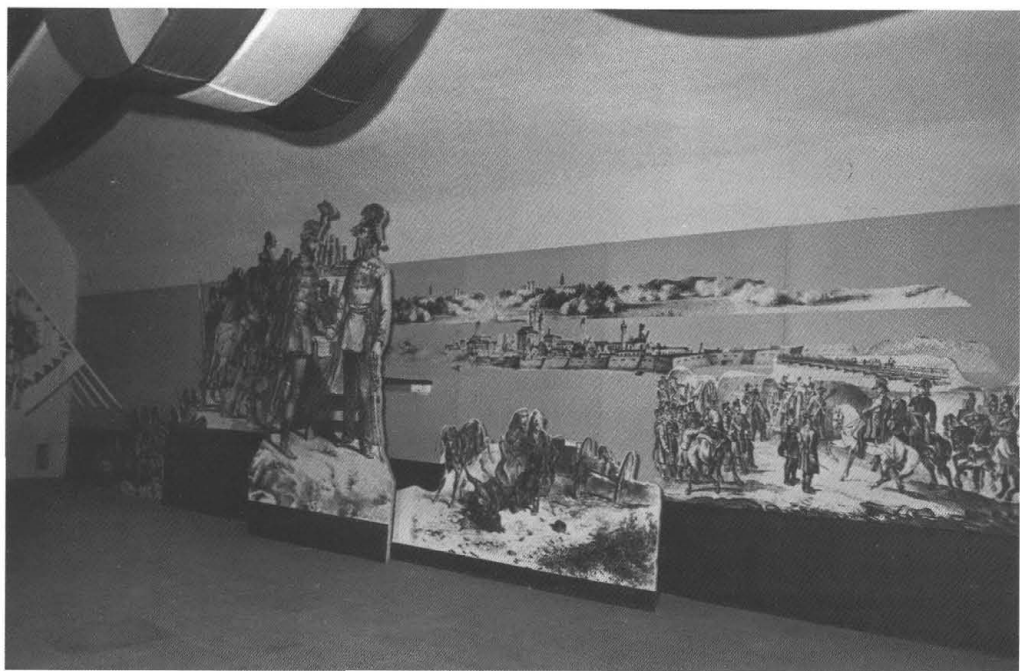
Az erődnek ebben, a minden részletében megújított helyiségcsoportjában 1979. november 3-án Dr. Bodrogi Tibor, az MTA Néprajzi Kutatócsoportjának igazgatója nyitotta meg a „*Komárom megye magyar néprajza*” című kiállítást, mely egy régi parasztház és gazdasági udvar használati, berendezési tárgyait, valamint kovács-, szíjgyártó-, kádár-, fazekas - és csutorás mesterségek szerszámkészletét mutatta be.

A néprajzi kiállítás egy részének lebontása után 1984. szeptember 30-án Füstös László, a komáromi Városi Tanács VB Elnöke nyitotta meg a „*Fejezetek Komárom XIX. századi történetéből*” című kiállítást, amelyen megismertettük Komárom erődrendszerének, az 1848/49-es szabadságharc komáromi eseményeinek történetét, városunk jeles íróinak életét és munkás-

ságát, valamint a nagyhírű komáromi mesterségeknek gazdag metszet- és képanyagát, írásbeli dokumentumait.

Az irodalmi rész könyvanyagát a Komáromi Jókai Mór Városi Könyvtár bocsátotta a múzeum rendelkezésére.

1990. május 18-án Bukó Józsefné, Komárom város tanácselnöke nyitotta meg az Antoni Judit néprajzos által felújított „Komárom megye magyar néprajza” című kiállítást. A tati Kuny Domokos Múzeum tárgyait a Klapka György Múzeum saját anyaga, Nyikus Anna népi szöttesei és Gábor József hentes-mészáros szerszámai egészítették ki.

A megnyitásától kezdve vandál elemek időről időre többször is feltörték a kőtár erős vasajtóit, majd egyre több pusztítást végeztek az épületrészben. Ledöntötték a kőemlékeket, kibontották a befalazott részeket, kiszaggatták a falból a villanyvilágítás kábeleit és összetörték a világítótesteket, sőt a kőfaragványokat is lopkodták. Hiába jelentettük a rombolásokat a város vezetőinek és a rendőrségnek, nem tudtak segíteni. Be kellett látnunk, hogy az erődnek ezen a nehezen ellenőrizhető részében nem maradhatnak tovább az értékes római kőemlékek, más, biztonságosabb helyet kell számukra keresnünk. Önként kínálkozott erre a célra az erőd belső udvarában birtokunkban levő helyiségcsoport. A kőemlékek nagy és súlyos munkájának átszállítását – hosszas keresgélés után – Monath Gyula cége vállalta, a sírkövek és szarkofágok aláfalazását Lendvai Imre vezetésével a Komáromi Mezőgazdasági Kombinát Építő Kft. támogatásként végezte. A munkálatok költségeit Komárom Város Önkormányzata fedezte. A kiállítás forgatókönyvét Szamadó Emese készítette.

Az újrarendezett kőtárat, a „*Lapidarium Brigetionense*” Dr. Tóth Endre régész, a Nemzeti Múzeum Régészeti Könyvtárának az igazgatója nyitotta meg, 1993. április 29-én, a második Komáromi Napok rendezvénysorozat keretében.

Kecskés László, Bukó Józsefné és Oláh Ferenc

2. A tengerészeti kiállítás¹⁹

Gyermekkori, baráti és cserkészkapcsolatai (Kecskés László iskolatársa volt) felújítása révén szerzett tudomást múzeumunk létezéséről a Bécsben lakó DDr. Juba Ferencz, orvosi és jogi diplomával rendelkező tengerészkapitány. Részletekre is kiterjedő tárgyalások után elhatározta, hogy a magyar tengerhajózás múltjáról összegyűjtött sokrétű, gazdag, tárgyi- és dokumentumanyagát a Klapka György Múzeumnak adományozza. A rendkívül nagy értéket képviselő gyűjteményt a Hadtörténeti Intézet segítségével sikerült hazaszállítanunk. A tengerészeti anyag bemutatására új kiállítást terveztünk. Erre a célra a városi tanács rendelkezésünkre bocsátotta a Tüdőgondozó Intézet által a vá-

¹⁹ Kecskés László korábbi múzeumtörténetei és a múzeumi adattár alapján

rosháza épületében addig használt helyiségeit, s egyben vállalta az átalakítási költségek részbeni fedezését. A kőműves-, burkoló-, festő-, mázoló-, vízvezeték-szerelő és üveges munkákat Lendvai Imre irányításával a Városszépítő Egyesület végezte el, nagyrészt társadalmi munkában. A kiállítási anyag bemutatásához szükséges tárlókat a megyei múzeumigazgatóság készítette.

A „*DDr. Juba Ferenc magyar tengerészeti gyűjteménye és válogatás Balló Ede képmásolat gyűjteményéből*” című kiállítást 1987. október 4-én nyitottuk meg, rendkívül nagy érdeklődéstől kísérve. Megjelentek a Komárom Megyei Tanács, a Komárom Megyei Múzeumigazgatóság, a Komárom Városi Tanács, a Népfront, a Városszépítő Egyesület, a szlovákiai Komárom múzeuma és Múzeumbarát Köre, valamint az érdi és mátészalkai múzeum képviselői, sok magyar tengerész, számos komáromi és vidéki érdeklődő.

A kiállítás két, egymástól teljesen eltérő anyagot mutatott be.

Három teremben került elhelyezésre Balló Ede magyar festőművész képmásolat-gyűjteményének egy része, melynek megtekintésével Giorgione, Tintoretto, Veronese, Van Dyck, id. Franz Hals, Hobbema, de Hoch, Rembrandt, Vermer és Velasquez válogatott képeinek művészi másolataiban gyönyörködhetett a látogató.

Dr. Szatmáry Sarolta, DDr. Juba Ferenc, Kecskés László és Bukó Józsefné

A nagy művészi értékű gyűjtemény a Szépművészeti Múzeum tulajdonát képezi, s a megyei múzeumigazgatóság bocsátotta rendelkezésünkre. A kiállítást is ők rendezték.

A magyar tengerészeti gyűjtemény egy kisebb és két nagyobb helyiségben volt látható - már a megnyitás napján is a hőség zavarával küzdő, zsúfolt rendezésben.

E gyűjtemény értékes darabjai közül kiemeljük a műszereket (szekszántsok, különböző tájolók, kronométer, dőlésmérő stb.), I. Ferenc császár és királynak a magyar tengerhajózási társaságok működését engedélyező két - függőpecsétes, művészi kivitelű - oklevelét, a fiumei kikötő építési költségeinek eredeti bizonylatát, a hajónaplókat, a tengerésztisztek személyi okmányait, a Fiumei Magyar

Tengerészeti Akadémia bizonyítványait stb. A múzeum bejáratának két oldalán felállított két horony az első magyar Duna-tengerjáró hajónak, a Budapestnek és a Szegednek az emlékéét őrzi.

A kiállítás - a vendégkönyv beírásainak tanúsága szerint - nagy tetszést aratott a megjelent tengerészek és közlekedési szakemberek, valamint a város lakosságának körében, pedig hiányzott belőle DDr. Juba Ferencznek az akkor még a Német Szövetségi Köztársaság területén kiállított magyar haditengerészeti gyűjteménye, valamint a bécsi lakásán maradt magyar tengerészdokumentumokból álló anyaga.

Az idő múltával ezek a dokumentumok, tehát a teljes DDr. Juba Ferencz gyűjtemény, bekerültek a múzeum leltárába, melyet tovább gyarapítottak a még élő tengerészek, vagy tengerész-családtagoknak az ajándékai. A túlszűfolt raktárak arra készítették bennünket, hogy lépéseket tegyünk a tengerészeti kiállítás bővítése érdekében.

Az elhatározás megvalósítását megkönnyítette az a tény, hogy a megyei múzeumigazgatóság 1990-ben lebontotta a Balló Ede kiállítást és annak képanyagát egyes közületeknek ideiglenesen kiadta. A három terem megüresedésével több mint kétszeresére nőtt a kiállítás céljaira felhasználható terület nagysága, ami azt jelentette, hogy a rendelkezésre álló helyiségcsoport alkalmas volt a magyar tengerészmúlt eddig összegyűjtött teljes anyagának a bemutatására.

A kiállítás megtervezése és a megyei múzeumigazgatóság által elkészítettetett tárlók elhelyezése után megkezdődött az anyag rendszerezése, elhelyezése és szakszerű feliratozása. Ezeket a munkákat túlnyomó részt – a téma és az anyag legjobb ismerője – DDr. Juba Ferencz maga végezte felesége, Perlaky Karolina segítségével.

A hosszú ideig tartó alapos munkának meglett a gyümölcse, elkészült a látványnak mutatós, tartalmában pedig rendkívül gazdag anyagú kiállítás, mely jelentőségéhez méltón mutatja be a magyar tengerhajózás nyolc évszázados, változatos múltját.

3. A főépület²⁰

1970-ben a szőnyi Vásártéren épülő presszó (ma ABC) alapozási munkálatai során freskóval díszített római lakóházat tárt fel Biró Endre régész. Ettől kezdve állandóan foglalkoztatott bennünket a gondolat, hogy érdemes volna a Vásártéren régészeti feltárási munkát végezni. E gondolat valóra váltására 1992-ben érett meg az idő, amikor is Komárom város és a megye önkormányzata anyagi fedezetet biztosított a feltárások megindítására. Az 1992 júliusától minden évben folytatott feltárási munkák szakszerű irányítását Dr. Borhy László régész, az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének adjunktusa – azóta tanszékvezető docense – végzi. Az ásátáson kezdetben helyi középiskolások és régészhallgatók vettek részt, 1995-től pedig már csak az ókori régészeti tanszék hallgatói dolgoznak kötelező szakmai gyakorlat keretében. A feltárásokat Komárom Város Önkormányzata mellett számos cég támogatja különböző természetbeni juttatásokkal. Az almásfüzitői 22-es PannonÉp Kft. irodakonténert ad, a Szín-Harmónia Kft. kosaras-darus kocsit az ásátás végi összesítő fényképek elkészítéséhez, Takács Béla pedig évről évre kiás és betemet minket. A Bogánacs Étterem időbeosztásunkhoz igazodva tálalja a menüt, a Solaris Motel pedig gondosan ügyel arra, hogy minden év júliusában – az idegenforgalmi szezon közepén – megfelelő mennyiségű szálláshelyünk legyen.

²⁰ A múzeumi adattár alapján

A feltárás az egykori Brigetio életének számos részletére derített fényt, a legnagyobb örömet azonban az 1993. évi ásátás utolsó napjai hozták, mert ekkor kerültek a felszínre egy nagyobb és reprezentatívabb helyiség freskóinak értékesnek ígérkező darabjai. A szelvényt, a falfestményekkel együtt ifj. Bóna István restaurátor tanácsára akkor visszatemetjük, mert szakszerű kiemelésükre már nem volt idő.

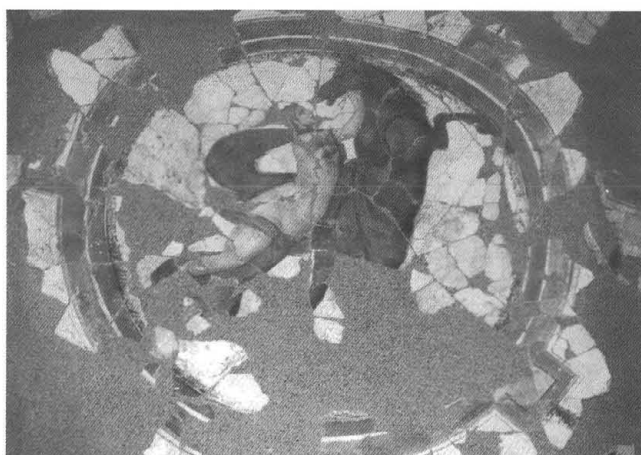
1992: András Júlia régész (ásóval)

1993: Farkas Barnabás, Virágos Gábor és Zénó(†)

Andromédát és Pegazost ábrázoló torta és a restaurált mennyezet-freskó

1994-ben az újból kibontott „freskós” szelvényből a freskótöredékek szakszerű kiemelését Bóna István festmény-restaurátor, a Képzőművészeti Főiskola adjunktusa, restaurátor-hallgatóival együtt végezte. A nagyméretű, hihetetlen jó állapotban előkerült falfestmény-darabokból már az ásátás helyszínén ki

Dr. Krajczár Gyula, Dr. Szilágyi János György, Számadó Emese és Dr. Borhy László

lehetett rakni egy lovas nőalakot, melyet a következő évi ásátászáró bulira a Vasas Cukrászda el is készített cukormázból. A művészi kivitelű torta külső és belső tulajdonságai egyaránt tetszetősek voltak.

A tél folyamán a mitológiai jelenetet ábrázoló mennyezet-festményt restaurálták és így azt 1995-ben, a negyedik Komáromi Napok keretében a szőnyi Petőfi Sándor Művelődési Házban nagy közönségsiker mellett be is mutattuk. Úgy véljük, a helybéli lakosok iga-

zán most szembesültek azzal, hogy micsoda fantasztikus értékeket rejt még mindig a föld Szőnyben.

A restaurátor-hallgatók mára már komoly szakmai tapasztalattal rendelkező festőművész-restaurátorok. Közülük kettő, Kurovszky Zsófia és Harsányi Eszter a mai napig kitartott mellettünk. Munkájuk – és a Nemzeti Kulturális Alap, ill. két ízben a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma áldott támogatása – eredményeként rendelkezünk ma igazán Európai színvonalú fal-festményekkel és kiállítással.

Az eltelt évek alatt több lakóházat lokalizáltunk a területen, amelyeket lakói falfestményekkel díszítettek és padlófűtéssel melegítettek. A képen látható 1. számú lakóház gazdag freskói a múzeum állandó kiállításán láthatók.

A lakóházak keleti oldalán 3 m széles észak-déli irányú, nagy lapos kövekből rakott út vezetett, amely egyben elválasztotta a lakófunkciójú részt a gazdasági egységektől. Műhelyek és egy pékség került elő erről a területről két kenyérsütő kemencével.

A kutatások szerint a város ezen részét a Kr. u. 3. század második felében hagyták el lakói. Házaikból gondosan elvitték minden használható tárgyat és értéket, így jobbra törött kerámiákat, ill. véletlenül elhagyott értékeket találunk.

Kecskés László évtizedes helytörténeti gyűjtőmunkája következtében összegyűjtött könyvek, tárgyak, dokumentumok és képzőművészeti alkotások, valamint az 1990 óta az ásások és leletmentések során előkerült nagy számú leletanyag és elsősorban a páratlan szépségű falfestményeink arra ösztönözték a múzeumvezetőt, hogy kiállítási és raktározási célokra új helyiségeket igényeljünk. Dr. Krajczár Gyula polgármester és Komárom Város képviselő-testülete, megértve a múzeum helyzetét, 1994-ben az 1927-ben épült egykori pénzügyőri laktanya — később fiúkollégium, majd gyors- és gépíró iskola - épületét a Klapka György Múzeumnak adta használatra. Ugyancsak a város finanszírozta az épület — egyelőre - utcafronti részének a felújítását, kiállító termekké alakítását, valamint a város római kori régészeti emlékeit bemutató állandó kiállítás megrendezését.

Fontosnak tartottuk, hogy az állandó kiállítás mellett legyen legalább egy, vagy két helyiség, amelyben helytörténeti, Komáromhoz kötődő néprajzi, képző- és iparművészeti, valamint a város feltárások leletanyagát tematikus rendben bemutató régészeti kiállítások legyenek.

A Klapka György Múzeum főépületének avatását, a kiállítások megnyitását Kecskés László azonban már nem érthette meg. Hosszas és fájdalmas, ámde méltósággal és a legutolsó időig munkával viselt betegsége végül legyőzte őt és 1995. október 25-én eltávozott közülünk. Ha fi-

Az 1. számú, ún. freskós ház

Az észak-déli irányú utca és a pékség két kemencéje

zikailag megszűnt is létezni, szelleme, amíg múzeum létezik Komáromban, közöttünk él. Útmutatásai, emberi és szakmai meglátásai örök nyomot hagytak a körülötte élőkben és a vele együtt dolgozóknak egyaránt. A múzeum vezetését Számadó Emese vette át.

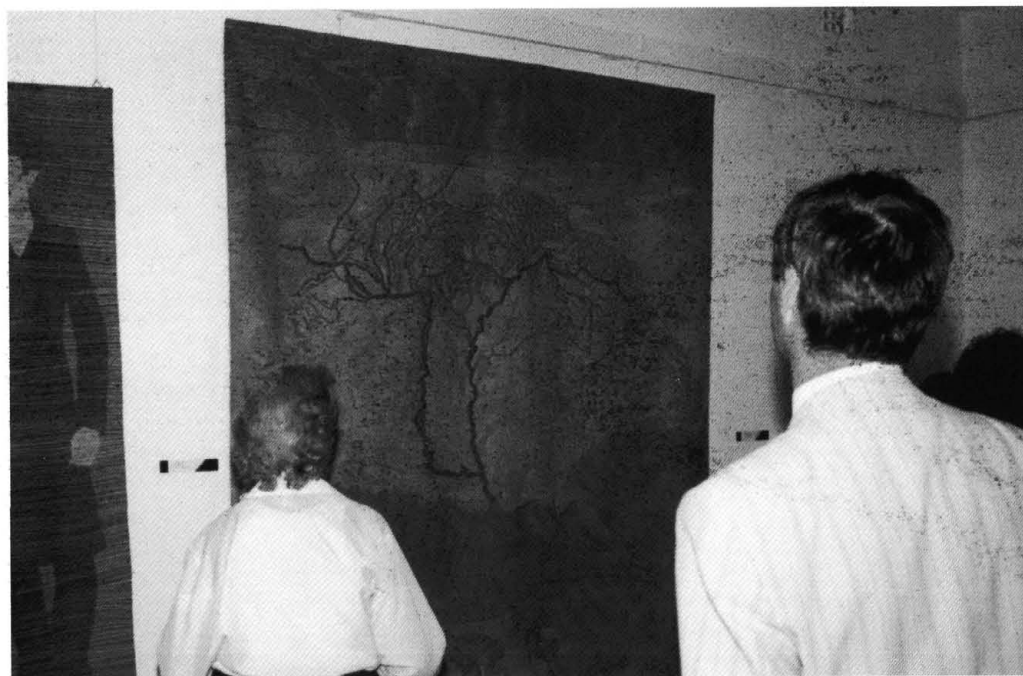
A főépület ünnepélyes megnyitójára 1996. április 28-án került sor, a Komáromi Napok keretében. A „Római kori freskók és tárgyi leletek Brigetióból” című állandó kiállítás mellett nagy sikerrel mutattuk be az „Etüdök a Himnuszra” című időszaki kiállítást, amely kilenc gobelin-tervező iparművész Kölcsey Ferenc Himnuszára készített faliszőnyegeit, ill. terveit mutatta be.

Középen ifj. Bóna István és a mennyezetfreskó

A művészek között volt Kecskés László lánya, Kecskés Ágnes Munkácsy-díjas iparművész is. Az ő gobelinjét 2000-ben a Nemzeti Kulturális Alapprogram pályázati támogatása segítségével meg is vásároltuk.

Kecskés Ágnes "Himnusz" című gobelinjét Halász Károly nézi

4. A Czibor Zoltán Emlékszoba

Czibor Zoltán, a legendás Aranycsapat balszélsője, az olimpiai bajnok, a VB-ezüstérmes, a negyvenháromszoros magyar válogatott, a KFC alapítója 1997. szeptember 1-jén, életének 69. évében hunyt el. Síremlékét 1999. április 27-én avatták fel a komáromi temetőben, többek között Hidegkuti Nándor, Grosics Gyula és Buzánszky Jenő jelenlétében.

Nevét a Komárom városi sporttelep, emléket a sporttörténet, a futballrajongó milliók és 2001 óta a Czibor Zoltán Városi Sporttelepen berendezett emlékszoba őrzi. Az emlékszobát Farkasházy Tivadar publicista avatta fel, az ünnepségen jelen volt az egykori csapattárs, Buzánszky Jenő is.

A fényképekből, oklevelekből, személyes emléktárgyakból, kitüntetésekéből rendezett hangulatos kamara-kiállítás nem csak a sport- és futbalszeretőket, de a városba látogató külföldi vendégek előtt is igen népszerű, annál is inkább, mivel a helyszínt biztosító Városi Sportiroda sportpályán dolgozó és az emlékszobáért felelős munkatársa, Kozenkow Ferenc, vagyis Nunu szívének és tudásának legjavát adja az odalátogatóknak, hogy egykori barátja életét és pályafutását minél részletesebben megismerjék, s ezáltal Czibor Zoltán emléke minél tovább éljen.

Buzánszky Jenő, Számadó Emese, Farkasházy Tivadar és jobbra hátul Kozenkow Ferenc

Időszaki kiállítások 1996-2005

De térjünk vissza a kiállításokhoz.

1996-ban bemutattuk a fiatalon (1902-1930) meghalt észak-komáromi származású Rauscher György festményeit, fivére, Rauscher László jóvoltából. Laci bácsi 1998-ban elhunyt és ránk hagyta 21 db képét és ezzel a legnagyobb Rauscher-gyűjteménnyel rendelkezünk. A túlnyomórészt az 1920-as években külföldön alkotó művészt a Berlinből kiindult új tárgyiasság nevű művészeti irányzat legjelesebb magyar képviselőjeként tartják számon.

Ezt a kiállítást a szintén komáromi születésű, jelenleg azonban Pásztón élő Leszenszky László festményei követték. Az 1913-ban született Laci bácsi 1993 és 1995 között megfestette gyermekora szülővárosát. Az akkori utcákat, tereket, közintézményeket. 60-70 év távlatából képei nagy része már dokumentum értékűek. Közel 50 festményét 1997-ben Komáromnak adta, azal a feltétellel, hogy időben állandó kiállítás lesz belőlük. A dolog sajnos még várat magára, de fejlesztési terveink között szerepel az állandó képtár kialakítása.

Ez évi utolsó kiállításunkat a szintén komáromi születésű, de a fél világot, többek között a Közel-Keletet is bejárta Rafael Viktor Győzőnek (1900-1981) szenteltük, özvegye, Rafaelné Kéri Erzsébet (Gabi néni) tulajdonában lévő képeiből.

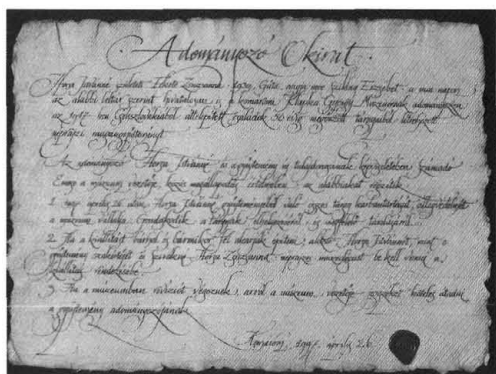

Ölveczky Gábor és Wehner Tibor

1997-ben nagyszabású kiállításokat rendeztünk a Komáromi Napok tiszteletére. Április 26-án Selmeczi Kovács Attila, a Néprajzi Múzeum főigazgató helyettese nyitotta meg a „*Két haza egy szívből*” című néprajzi kiállítást, a felvidéki magyarság áttelepítésének 50. évfordulója alkalmából. A kiállítás anyagát Horsa Istvánné Fekete Zsuzsanna — gyermekként maga is Gutáról áttelepített — nyugdíjas pedagógus gyűjtötte a messzi áttelepítésből idővel Komáromba visszatért gútai, komáromszentpéteri, izsai, hetényi, madari, martosi, naszvadi családoktól.

Tamás Istvánné, Dr. Selmeczi-Kovács Attila és Dr. Krajczár Gyula

tett és berendezett hajófedélzet – és mögötte Mester Péter észak-komáromi festőművész tengerfestménye –, valamint a kapitányi kabin is. És hogy a kivitelezést végző DIBUSZ Kft. emberei mennyire átérték az installáció-készítést, azt példázza, hogy Szabó Jani művezető és asztalos a kapitányi kabinban lévő ágy fiókjára kétoldalt reteszeket szerelt, mondván, hogy ha hullámszik a hajó, ne csúszsanak ki a fiókok.

Kiállítás-rendező „brigádunk” azt hiszem, méltán mondhatni, hogy maratoni rendezésre vállalkozott: 27-én reggeltől 28-án reggelig folyamatos munkával felraktuk a kiállítást, majd hazaszaladtunk zuhanyozni, hogy le ne késsük Fa Nándor megnyitóját.

Fa Nándor és DDr. Juba Ferenc

A gyűjtő a megnyitó után a tárgyakat, dokumentumokat, viseleteket a múzeumnak ajándékozta és ezzel egyedülálló néprajzi gyűjtemény tulajdonosai lettünk. Természetesen gyűjtő- és kutatómunkáját Zsuzsa tovább folytatta, és az újabb eredményeket – mint majd látjuk – időről időre kiállításokon mutatjuk be, várva az alkalmat, hogy megteremtődjenek az állandó tárlat lehetőségei.

Két napra rá DDr. Juba Ferenc magyar tengerészettörténelmi gyűjteményének újjrarendezett kiállítását nyithattuk meg a Városháza alagsorában. Miután a gyűjtemény egyszerűen kinötte a helyiségeket, Dr. Krajczár Gyula polgármester ösztönzésére a képviselő-testület újabb termeket biztosított számunkra a Városháza alagsorában. És ha már le kellett bontani a kiállítást, akkor igyekeztünk egy minden tekintetben modern és látogatóbarát kiállítást létrehozni — természetesen Juba Feri bácsi irányítása és tanácsai segítségével. Ezt szolgálják a tengerkéek járólapok és a tárlók, a beépí-

Év végén újra megrendeztük a „Szövött Himnuszok” című gobelin-kiállítást, de ez alkalommal már csak az elkészült műveket mutattuk be.

1998-ban a Komáromban érettségizett Miskolczi László faszobrász iparművész (civilben egyébként a Fővárosi Ügyészség ügyész-munkatársa) faszobraiból rendeztünk nagy sikerű kiállítást – a megnyitó ünnepség kisebb érettségi-találkozóvá vált.

Ezt követte a sajnos azóta már elhunyt, komáromi születésű Patay László (1935-2002)

festőművész kiállításának megnyitója, melyet Glatz Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke is megtisztelt jelenlétével.

Decemberben pedig a komáromi születésű Lenhardt György (1901-1977) festőművész tiszteletére rendeztünk emlékkiállítást unokahúgának, Szakál Dénesné Csala Csillának a tulajdonában lévő képeiből.

1999-ben – a korábbi nagy sikerre való tekintettel és Rauscher László emlékének, nagyvonalú ajándékának adózva – újra bemutattuk Rauscher György festményeit.

A Komáromi Napok alkalmával nagyszabású állandó és időszakos régészeti kiállítást rendeztünk. A „*Brigetio kincsei*” című állandó kiállítás az 1998-ban a MOL Rt. Szőnyi Gyártelepén talált három késő római szarkofágot mutatja be csontvázakkal és teljes leletanyaggal. A nyomvonalas munkák során előkerült, arany ékszereket is tartalmazó sírok feltárását, a leletek restaurálását a MOL Rt. támogatása tette lehetővé, Baladincz Jenő akkori igazgató jóvoltából, aki – a múlt értékeinek elkötelezettjeként – azóta is ott segít minket, ahol csak tud. Nagyné Lőrincz Judit üvegrestaurátor, Szőke Balázs fémrestaurátor fantasztikus munkát végeztek és végeznek a mai napig a múzeumnak. És köszönet illeti még Éri Kingát, aki az antropológia vizsgálatokat és a szarkofágokba a csontvázak behelyezését végezte. A belsőépítészet kedves barátnőnk, Várhidi Ilona elképzelése nyomán valósult meg, aki szívvel-lélekkel veti bele magát minden – és nem kevés – múzeumi probléma megoldásába. Olyan barát ő, akire mindig lehet számítani. A múlt értékeit megbecsülő emberként jól látja nehézségeinket és együtt küzd velünk a megoldásért. Időszakos kiállításokként „*Brigetioi tárgyi leletek*” címmel az ásatások addigi eredményeit mutattuk be.

Télen az észak-komáromi származású, jelenleg Neszmélyen lakó Szénássy Attila festőművész fotográfiáit állítottuk ki

2000-ben helytörténeti, néprajzi és képzőművészeti kiállítást is rendeztünk.

Jókai Mór születésének 175. évfordulójához kapcsolódva a Komáromi Napok alatt a komáromi írófejedelem képzőművészeti munkáival ismertettük meg a közönséget. A „*Képiró szépíró*” című kiállításához a nagy közgyűjtemények mellett még a Jókai-család tagjaihoz és egyéb magánszemélyekhez is eljutottunk.

Ennek köszönhetően újabb Jókai-relikviákkal gazdagodtunk: a kiállítás után – és miután Harsányi Eszter szívjóságból restaurálta – Nemes Lajosné a múzeumnak ajándékozta ükanyja, Gyenes Mihályné portréját, amelyet Jókai festett kecskeméti szállásadónőjéről. 2003-ban pedig Jókai kecskeméti fotóját is megkaptuk tőle.

Nyáron megnyitottuk a „*Határon innen, határon túl*” című néprajzi kiállítást, melyet szintén Horsa Istvánné gyűjtött és rendezett. A komáromszentpéteri, hetényi, madari és izsai felvidéki fehér vászonhímzéseknek azok készítési, értékesítési módjának, felhasználásának bemutatása méltán tarthatott számot az otthon maradtok és az áttelepítettek nagy érdeklődésére. Az anyagból CD is készült az NKA támogatásával.

Juhász Judit és Szamadó Emese

Augusztus 20-a tiszteletére Nyikus Anna népi iparművésznek a magyar korona zománcképeinek gyöngyhímzéssel kivarrt textilképeit mutattuk be, a „Koronánk, gyöngyünk” kiállítás keretében.

Ősszel „A tiszta ész logikájának gyakorlati alkalmazása” címmel Dr. Vértés László gerontológus nyitotta meg az Igmándi keserűvíz történetét feldolgozó látványos és – plakátjain, szórólapjain keresztül igencsak — szórakoztató kiállítást, melynek keretében azt is megtudhattuk, hogy mi is az a pikékeve.

2001-ben a Komáromi Napok keretében a „Brigetiói csontfaragványok” című régészeti kiállítást nyitottuk meg.

Télen Nagy Márton (1901–1990) festőművész halálának 100. évfordulója tiszteletére rendeztünk tárlatot lányai, Nagy Éva és Nagy Mária tulajdonában lévő képekből.

2002-ben, a Kultúra Napja alkalmából az 1965-ben elhunyt neves komáromi rajztanár és festőművész, Angyal Kálmán (1900–1965) munkáiból nyílt kiállítás.

Számadó Emese és Dr. Vértés László

Nagy Mária és Nagy Éva az édesapjuk tiszteletére rendezett emlékkiállítás megnyitóján

Angyal Kálmán emlékkiállítás megnyitója

A Komáromi Napokra készült el a Komárom/Szőny-Vásártér 2. számú lelőhelyen feltárt, szolgáló alakokat, kifeszített oroslán- és párdubórt ábrázoló falfestmény egy részének a restaurálása, így ezt is beépítettük a római kori állandó kiállításba. Tehettük ezt Kovács Jenőnek, a Rado.Ép Kft. ügyvezető igazgatójának támogatása (nem először támogatta építőanyaggal – most konkrétan sóskúti mosott, szárított homokkal, amelybe a falfestményeket helyeztük – a múzeumot), valamint a DIBUSZ Kft. segítségével.

Helytörténeti és egyben évfordulós tárlatként április 29-én nyitottunk kiállítást „*Komáromi csillagok 1848/49*” címmel, Klapka György halálának 110. és Kossuth Lajos születésének 200. évfordulója alkalmából, Kiss Vendel tatabányai történész kollégánk szakmai irányításával.

Nevezetes komáromi évfordulót ünnepeltünk a szeptember 27-én megnyílt „*110 éves a komáromi Erzsébet híd*” című és igen látványos kiállítással. Az NKA, a Komáromi Közgyűteményi Közalapítvány, a győri M-Stílus Kft. támogatása és Várhidi Ilona ötletei lehetővé tették, hogy a szokásos vitrines bemutatón túllépve egy 19. század végi híd-exteriőrt mutassunk be óriás híd-képpel, előtte bazaltkocka-feljárón „lépdelő”, a múzeum néprajzi gyűjteményében lévő eredeti felvidéki viseletbe öltöztetett ember nagyságú bábukkal.

2003. április 29-én „Római kori gemmák Brigetióban” címmel, Magyar Bálint oktatási miniszter régészeti kiállítást nyitott meg, melynek keretében a múzeum gyűjteményében lévő gyűrűk és gyűrűkövek mellett egy komáromi gyűjtő, Kiss Attila szintén Brigetióban talált gyűrűköveit is kiállítottuk. Gemmagyűjteményünk alapját id. Klujber László szőnyi helytörténész régészeti hagyatéka alapozta meg, melyet 1997-ben bekövetkezett halála után fia átadott a múzeumnak. A benne található 22 gemmához jöttek az ásatások és leletmentések során talált, valamint Sándor Lajos önzetlen ajándékként szintén a múzeumba került római kori ékszerek.

Ugyanezen év decemberében lebontásra került az állandó régészeti kiállítás 3 helyisége, ugyanis a padlóba farontó bogár fészkelte be magát, amelyet csak a padló kidobásával és járólappozással lehet kiirtani. A munkálatokat Komárom Város Önkormányzata 600.000 Ft-os önrésze mellett, a Belügyminisztérium támogatta 2,7 millió forint értékben.

És ha már le kellett bontani és újra kellett rendezni, akkor már megújított formában tettük azt. Köszönhetjük ezt további támogatóinknak, a kivitelezési munkálatokat végző DI-

BUSZ Kft.-nek, amely az összes – a költségvetésben nem szereplő – installációs mániánknak eleget tett, Hiyák András és cége szerelte a villanyt, Baladincz Jenő pedig az installáció részét képező képnagyítások elkészíttetésében segédkezett.

A Vásártéri átutazáson 2000-ben feltárt római kori ciszterna bemutatásán Várhidi Ilona törhetette a fejét – a kivitelezést bátyja, Várhidi Antal végezte, aki szintén nem először volt segítségünkre.

A római kori padlófűtés-rendszer rekonstrukcióját Kurovszky Zsófia, Kovács Loránd Olivér régész és Sándor Lajos vállalta magára. Zsófi – festőművész lévén többek között – festette a falat, a fiúk törték a római téglát és öntötték a terrazzo padlót.

Kovács Loránd Olivér és Kurovszky Zsófia

2004. április 27-én, a 13. Komáromi Napok keretében kettős megnyitóra került sor. Dr. Borhy László megnyitotta a „Római kori freskók, tárgyi leletek és sírok Brigetióból” című állandó kiállítást; dr. Zsilinszky Lászlóné Merényi Csilla, a Földművelésügyi Minisztérium főtanácsosa, mint az utolsó méntelep-vezető, Merényi Ferenc lánya pedig a „100 éves a komáromi lőtenyésztés” című időszakos kiállítást, amely a komáromi huszárlaktanya és méntelep történetét hivatott bemutatni.

Horsa Istvánné a „műteremben”

A Kulturális Örökség Napjai keretében, szeptember 17-én nyitottuk meg „*A szó elszáll, a kép megmarad*” című időszakos viselet- és fotótörténeti dokumentum-kiállítást.

Ennek keretében bemutatásra került egy 20. század eleji fotóműhely- és fényképész műterem, Nagy Lajos volt naszvadi és Sziklay Baby volt gútai, ácsi, majd almásfüzitő fényképész hagyatékaként; valamint Naszvad és környéke lakóiról készített archív fotók és fotonegatívok. A kiállítás Horsa Istvánné (maga is végzett fotós) újabb gyűjtőmunkájának eredménye.

2005. április 27-én, a Komáromi Napok alatt nyílt meg a „*Sosnowiec régi képeslapokon*” című kiállítást, a lengyelországi Sosnowiec város és a magyarországi Komárom város testvérvárosi kapcsolatra lépésének napján, azzal a szándékkal, hogy városunk lakói és vendégei megismerkedhessenek legújabb testvérvárosunkkal.

Zbigniew Studencki, Zatykó János, Számadó Emese, Bogusław Kabala és Kazimierz Górski

A kiállítást Kazimierz Górski, Sosnowiec polgármestere nyitotta meg. Ezzel egyidőben a Sosnowieci Városi Múzeum igazgatója felvette a két múzeum közötti együttműködési szerződés ötletét. A megállapodást június 10-én írtuk alá Sosnowiecben.

Június 24-én, Dr. Gaál Ida művészettörténész nyitotta meg a „*Harmos Károly és kora – komáromi képzőművészek a 20. század első felében*” című képzőművészeti kiállítást, az északkomáromi Magyar Kultúra és Duna Menté Múzeuma és saját képzőművészeti gyűjteményünk anyagából, valamint magántulajdonban lévő képekből.

Leszenszky László festőművész, Számadó Emese és Gaál Ida

Kiállítások külföldön

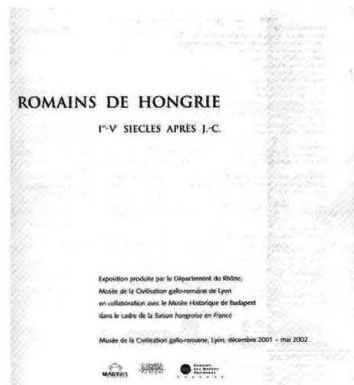
A múzeum anyaga több külföldi kiállításon is vendégszerepelt:

1993-1994 fordulóján a tengerészettörténeti anyag néhány darabja Ausztriában volt kiállításon.

1997-1998 fordulóján a római falfestmények közül 6 db római portré került az olaszországi Anconában kiállításra, 2001-ben pedig Lyonba utazott a falfestmények egy része. A mennyezet-freskó központi, lovas nőalakot ábrázoló másolata 2000-ben Németországban vándorkiállításon vett részt.

Harsányi Eszter és Kurovszky Zsófia készítik a másolatot

A lyoni kiállítás katalógusa

1999-ben Leszenszky László képei az észak-komáromi Nádor utcai galériában kerültek bemutatásra, majd 2000-ben Rauscher Györggyel közös kiállítása nyílt az észak-komáromi Duna Menti Múzeumban.

Jelenleg pedig a „Szó elszáll, a kép megmarad” című kiállítás Naszvadot érintő része látható Nagy Lajos szülőfalujában.

A Múzeum gyűjteményei

A múzeum legnagyobb gyűjteményi egysége a **régészet**, amely Komárom szőnyi városrészéből, a római kori Brigetio területéről 1990 óta a leletmentések és 1992-től az ásatások során előkerülő leleteket tartalmazza. A kőfaragványok (szarkofágok, sírkövek, oltárkövek, építési tagozatok stb.) a római kőtárban, a restaurált tárgyi leletanyag (kerámia, ékszerek), a fal- és mennyezetfestmények a múzeum főépületében láthatók.

Az ásatások során előkerült anyag tematikus feldolgozásával a feltárást végző tanszék diákjai foglalkoznak szemináriumi dolgozat, diplomamunka és PhD-dolgozat keretében. Eredményeiket 2-3 évenként – ahogy láthattuk – tematikus kiállítások keretében mutatjuk be, ill. az értékesebb és ritkább anyag bekerül az állandó kiállításba. Az anyag hazai és nemzetközi ismertségét pedig Dr. Borhy László szakmai munkásságának köszönhetjük.

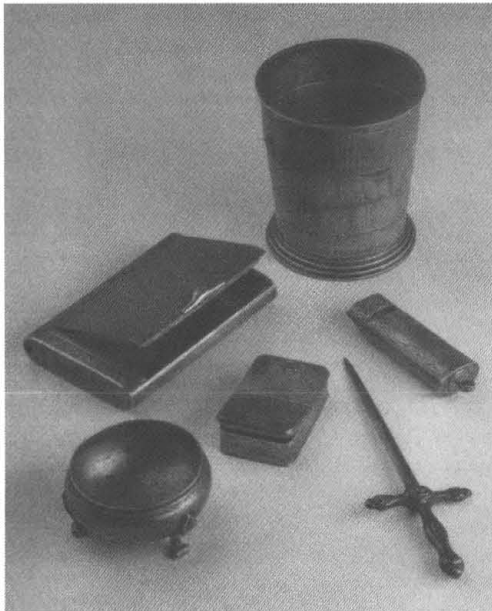
A múzeum második legnagyobb gyűjteményi egysége a Horsa Istvánné által gyűjtött és ajándékozott „Két haza egy szívben” felvidéki **néprajzi gyűjtemény**. Az anyag az 1946 és 1948 között a szlovákiai Komárom környéki falvakból Magyarországra telepített, s idővel Dél-Komáromba, a szülőföld közelébe költözött családok által megőrzött relikviákat (viseletek, bútorok, használati tárgyak, mezőgazdasági eszközök, dokumentumok, fényképek) tartalmazza. A folyamatosan gyarapodó gyűjtemény egyes tárgyaiból rendezett tematikus időszakos kiállításokról fentebb már szóltunk. Jelenleg 121 ajándékozott és adatközlőt tartunk számon. A 2004. évi „A szó elszáll, a kép megmarad” című kiállítás kapcsán néhai Nagy Lajos naszvadi fényképész hagyatékeként közel 3500 néprajzi jelentőségű fotonegatív tulajdonosi lettünk, amely egyrészt rendkívül nagy érték, másrészt igen nagy felelősség – és itt nemcsak a történeti-néprajzi értékű fotók miatt, hanem a hagyatéket a múzeumnak ajándékozó két testvér, Nagy Erzsébet és Nagy Rozália miatt is, akik magukkal vitték az anyagot a császártöltési áttelepítésbe, majd Szőnybe, ahol őrizték tovább, hogy aztán a múzeumnak ajándékozva közkinccsé tegyék. Szerencsére Komárom Város Közművelődési-, Sport- és Idegenforgalmi Bizottsága, felismerve e képek fontosságát két ízben is nagyvonalúan támogatta az igen rossz állapotú fekete-fehér negatívok előhívását. Maga az előhívás is kemény feladatnak bizonyult. Hosszas itthoni keresgélés után végül az észak-komáromi Galéria Fotó vállalta a munkát. Székely Ibolya közel egy éve lelkiismeretesen és roppant leleményesen, gyakran az előhívás rutinfeladatán túlmenő problémákat is megoldva végzi a munkát. A néprajzi anyag kezelése és feldolgozása természetesen Horsa Istvánné feladata, aki 2005-től már a múzeum munkatársaként tartja a kapcsolatot a Néprajzi Múzeum szakembereivel. Zsuzsa egyébként önkéntes néprajzi gyűjtőmunkájáért 2003-ban megkapta a Magyar Néprajzi Társaság Önkéntes Gyűjtő Szakosztálya Sebestyén Gyula-émlékérmét.

A múzeum fontos gyűjteményi egységét képező **történeti gyűjteménybe** tartozó tárgyak, dokumentumok és archív fotók és metszetek nagy része természetesen **helytörténeti vonatkozású**.

A gyűjteményt Kecskés László tevékenysége alapozta meg, aki széles ismeretségi körének köszönhetően számos, Komárom történetének tekintetében igen értékes relikviákkal gazdagította a múzeumot. A mi dolgunk sajnos már nehezebb, az ajándékozási kedv elsősorban és legfeljebb a helytörténeti kiállítások kapcsán éled fel. Ilyenkor azonban sokan látják azt a gondosságot és alaposágot, amellyel a kölcsön adott tárgyakkal, fotókkal és dokumentumokkal bánunk. Ezért is van szükség az ilyen kiállításokra, hiszen az a korosztály, amelynek még jelentenek valamit ezek a tárgyak, már nagyon idősek, az örökösök pedig vagy nem is tudják, hogy mit dobálnak ki, vagy mindenért pénzt akarnak, amit sajnos mi nem tudunk adni.

A múzeum tulajdonában lévő polgári, katonai viseletek és kiegészítők, használati- és dísztárgyak tehát elsősorban ajándékozás útján kerültek a gyűjteménybe. Ezek nagy részéhez szintén családi kötelék fűzte az adományozókat: a Jókai-ezüstökhöz (melyeket a családi hagyomány szerint még Jókai adta az ajándékozó nagyapjának), a Jókai-festményhez (amely az ajándékozó üknagymamáját ábrázolja), csakúgy mint egykori tulajdonosait a díszmagyarhoz. A néhai múzeumvezető, Kecskés László tudhatta őséneket annak a híresen szép ezüstgombos szekeres gazda viseletnek a gazdáját, amelyet a család a múzeumnak ajándékozott.

Ugyanakkor egy város fogott össze 1998-ban a Komárom megyei nemzetőr csákö megvásárlásáért, amely az egyik legjelentősebb darabja lett a történeti gyűjteménynek

A Jókai-ezüstök

A nemzetőr csákö

Szerencsére azonban ma is jócskán akadnak olyanok, akik folyamatosan segítik a múzeum helytörténeti kiállításokkal kapcsolatos gyűjtőtevékenységét. A Múzeumbarát Kör tagjai közül kiemelném Palotás Gáspárt, Bilkó Istvánt és Somogyi Istvánt, akik maguk is foglalkoznak helytörténettel.

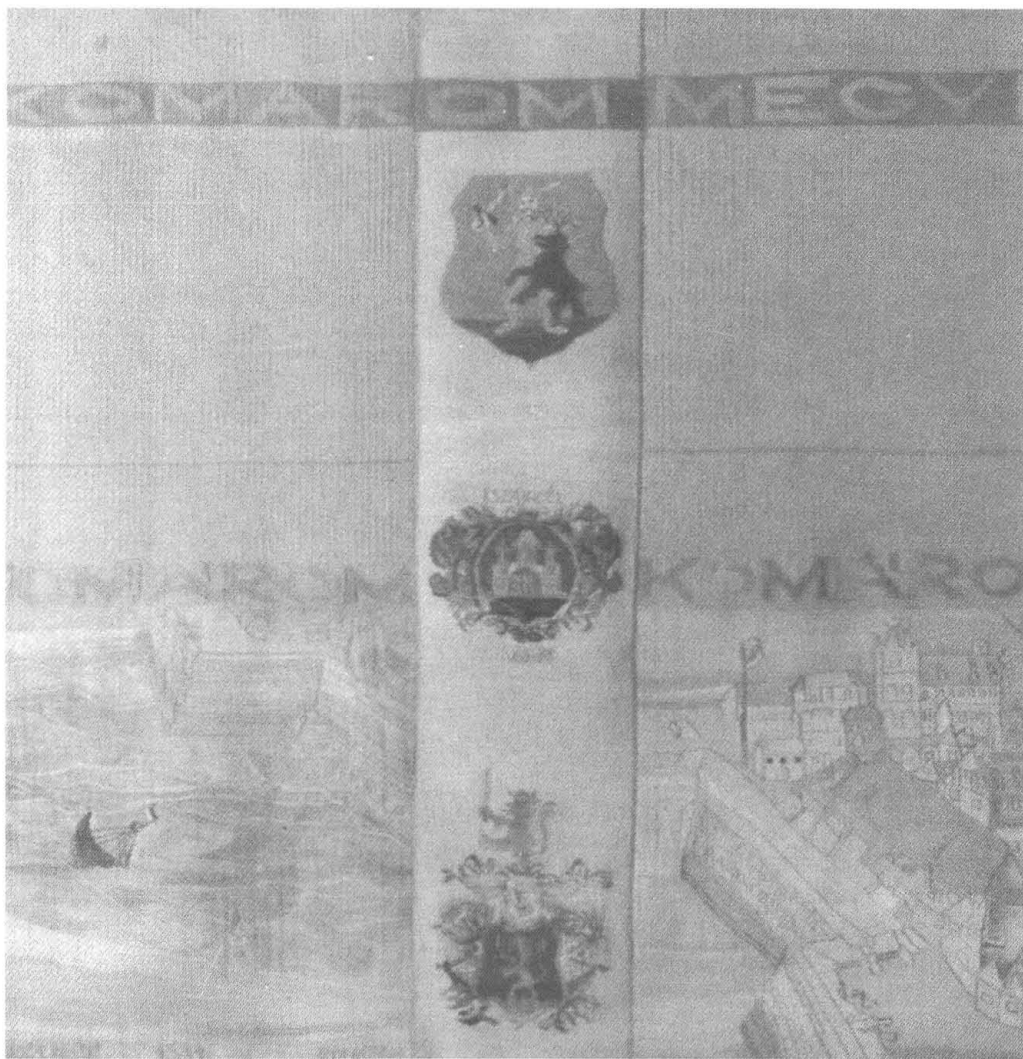
Természetesen nem írhatom le mindenkinek a nevét, aki tanácsokkal, vagy konkrét gyűjteményi anyaggal segíti a múzeum tevékenységét, de névtelenül is ezúton mondok köszönetet segítségükért és remélem, hogy együttműködésünk a továbbiakban is gyümölcsöző lesz.

A történeti-tárgyi gyűjteménybe tartozó *sporttörténeti* relikviák a már tárgyalt Czibor Zoltán-hagyaték darabjai.

E tárgykörön belül azonban kétség kívül a legnagyobb egységet DDr. Juba Ferenc magyar *tengerészettörténeti* gyűjteménye alkotja önálló kiállítóhelyével.

A szűkös anyagi lehetőségek csak pályázatok segítségével és a város támogatásával teszik lehetővé a vásárlást. Így sikerült szert tenni – és ezzel megalapozni az *iparművészeti gyűjteményt* – többek között Kecskés Ágnes két falikárpitjára. A komáromi származású, Munkácsy-díjas go-

belintervező iparművész nő tősgyökeres komáromiságát hivatott bizonyítani "Komárom" című faliszőnyegével, a mindenkori Komáromot jelképező vár, a török elleni harcban tanúsított bátorságáért 1600-ban nemességet kapott naszádos ős, Kecskés Máté nemesi címere, valamint a város és a megye címerének falikárpitba szövésével. "Himnusz" című gobelinjével a millicentenárium előtt tisztelgett a művész. Kálmán László komáromi származású ötvösművész néhány gipszmintáját és az általa tervezett gyönyörű bronz nyakéket édesanyja ajándékozta múzeumunknak.

Kecskés Ágnes „Komárom” gobelinje

A múzeum **képzőművészeti tára** komáromi származású neves festők műveit tartalmazza. Lenhardt György, Harnos Károly, Basilides Sándor, Angyal Kálmán egy-egy képe, Berecz Gyula két szobra mellett a Rauscher- és Leszenszky-festmények képezik a gyűjtemény alapját. A képzőművészeti tár legfrissebb gyarapodása Nagy Márton harminc képének a múzeumba kerülése. A festményeket Nagy Éva és Nagy Mária ajándékozták nekünk, a Harnos és kora kiállítás lebön-

tása után. A festmények jelenleg csupán időszakos kiállítások keretében láthatók, de ahogy már korábban is említettem, terveink között szerepel egy állandó képzőművészeti kiállítás rendezése.

A **múzeumi könyvtár**, kiegészülve Kecskés László helyismereti jelentőségű, nem egyszer ritkaságszámba menő könyveivel és kézírataival, melyeket a múzeumvezető halála után a város vásárolt meg a múzeum számára, számos helytörténeti kutatónak és szakdolgozónak nyújt hathatós segítséget.

Néhány ritka és értékes könyvet nagybátyjától, Kállay Ödöntől vásárolt, kiterjedt kutatótevékenysége és levelezése folytán számos tiszteletpéldányt kapott és persze munkájából kifolyólag igyekezett beszerezni minden Komárommal foglalkozó művet. Így könyvtárában az alapvető komáromi és megyei monográfiák mellett a ma már sajnos a városi könyvtárban is legfeljebb csak egy-egy példányban megtalálható kiadványok jelentik a legfőbb értéket: Alapy Gyula, Baranyay József, Takáts Sándor, Kulcsár István komáromi és Komárom megyei vonatkozású munkái. A gyűjtemény további kötetei között tallózva, szólnunk kell a 18. században fellendülő komáromi nyomdászat, illetve a neves református prédikátorok (Mindszenti Sámuel, Pézseli József) tevékenységéről, amelynek néhány igen értékes darabja szintén megtalálható a könyvtár állományában. Komárom legdicsőségesebb korszaka, a szabadságharc kutatói számára igen értékes id. Szinyeyi József Komárom 1849/49-ben című naplójának (Budapest, 1887), valamint Klapka György Emlékeimből című visszaemlékezésének (Budapest, 1886) első magyar nyelvű kiadása.

Kecskés László maga is szép számban gyarapította a Komáromról szóló művek jegyzékét. Közülük három (A Komáromi mesterségek, a Komárom az erődök városa és a Komárom irodalmi élete) ma is témájában a legteljesebb és a maga nemében egyedülálló mű Kecskés László műveinek – nyilván a kiadottnál részletesebb – jegyzetapparátusa szintén a múzeum könyvtárában található.

Egyéb

1. Konferenciák

1997-ben a „*Két haza egy szívben*” című néprajzi kiállításához konferenciát szerveztünk, melynek keretében az áttelepítés politikai-történeti okairól, az áttelepítettek további sorsáról és néprajzi vonatkozásáról volt szó

1998-ban Dr. Borhy László „*Római kori falfestészet Pannoniában*” címmel nemzetközi konferenciát szervezett, melynek anyagát 2000-ben önálló kötet formájában jelentettük meg.

2001-ben „*8. Nemzetközi ókori falfestészeti konferencia*” résztvevői egy napjukat Komáromban töltötték.

2. Múzeumpedagógia

2005 tavaszán, a hagyományteremtés célzatával, a múzeum, mint kulturális intézmény feladataiban bekövetkezett új elvárásoknak megfelelően — és nem utolsósorban helyi igényre — múzeumpedagógiai napot rendeztünk óvodások és kisiskolások részére.

Az előkészítő munkálatok során kettős célt fogalmaztunk meg: egyrészt a múzeumban dolgozó szakemberek (restaurátorok, régészek) munkájának — és ezáltal a múzeumi kiállítás anyagának — a játékos megismertetését, másrészt Komárom két nevezetes korszakának, a római kornak és a szabadságharcnak a feldolgozását.

Segítőink az óvó nénik, a múzeum munkatársai, teremőrei és segítői (Kiss Attila és Török Csaba), valamint a Legio Brigetio lelkes tagjai (Kiss Gábor, Kiss Gáborné és Kiss Andrea) voltak.

A foglalkozások a múzeum főépületében és udvarán zajlottak. Egyszerre 40-50 gyerek számára tudtunk elfoglaltságot biztosítani. Összesen hatféle helyszín volt, a gyerekek ezeket járták sorba és próbálták ki az ott lévő „játékokat”. Természetesen mindenki hazavihette azt, amit készített.

500 gyerek és közel 50 kísérő fordult meg ez alatt a két nap alatt a múzeumban.

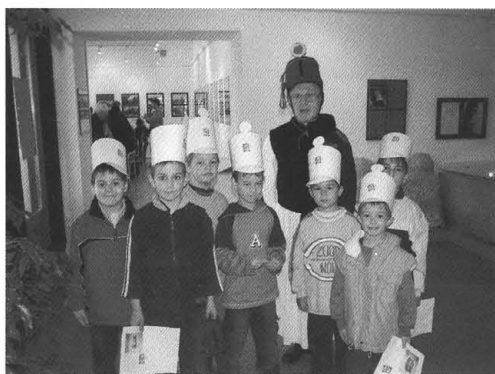

Munkában a „falfestmény-restaurátorok”

Csurgó Lajos és a kis huszárok

Középen Kiss Gábor a Legio Brigetio tagja

3. Kiadványaink

Kiadványaink Komárom városa támogatásával, valamint az NKA pályázatainak segítségével látnak napvilágot.

A múzeum 1995-ben indította útjára a „Komáromi Levelek” című helytörténeti kiadványt, amelynek „levelei” a város múltjával, a Múzeumbarát Kör egyes előadásaival, esetenként az időszaki kiállítások tartalmával ismertetnek meg bennünket.

2000-ben indult útjára a múzeum régészeti kiadványa az **Acta Archaeologica Brigetionensia**. A kiadvány célja a brigetioi leletanyag tematikus bemutatása. Ennek keretében az alábbi kötetek láttak napvilágot:

– Szerk.: Borhy László: A római falfestészet Pannoniában. Ser I. No 1. Budapest — Komárom 2000 (1998. évi konferencia kötete)

– Szerk.: Borhy László — Számadó Emese: Római kori csontfaragványok és modern hamisítványok és csontfaragó-művészet Brigetióban. Ser. I. No 2. Komárom 2001

– Szerk.: Borhy László - Számadó Emese: Gemmák, gemmás gyűrűk és ékszerek Brigetióban. Ser. I. No 4. Komárom 2003

Kiállítási katalógusaink nagy része sajnos már nem kapható, csupán a múzeumi adattárban van belőlük egy-egy példány, ezek az alábbiak:

– Borhy László–Számadó Emese: A Szőny Vásártéri freskólelet. Komárom, 1995 (a szőnyi kiállítás katalógusa)

– Szerk.: Borhy László–Számadó Emese: Válogatás a Szőny-Vásártéri ásatás leleteiből, 1992-1995. Komárom, 1996 (az állandó római kori kiállítás katalógusa)

– Szerk.: Borhy László–Számadó Emese: Brigetio kincsei. Komárom, 1999 (az állandó szarkofág-kiállítás katalógusa)

– Számadó Emese: 110 éves a komáromi Erzsébet híd. Komárom, 2002 (időszaki kiállítás katalógusa)

Komárom Város Önkormányzata 1992 óta helyi vonatkozású fali, ill. asztali naptárakat ad ki minden évben. Ezek egy része a múzeum gyűjteményeit mutatja be, ill. nagyobb évi kiállításaihoz kapcsolódik.

1992: Számadó Emese: A római kőtár

1994: Számadó Emese: Ddr. Juba Ferenc magyar tengerészettörténeti gyűjteménye

1996: Rédli Margit: „Egyszervolt Komárom” - Leszenszky László festményei

1997: Dr. Borhy László: Római kori falfriskók Komárom/Szőny-Vásártér lelőhelyről

1999: Számadó Emese: Rauscher György festményei

2000: Rédli Margit: „Koronánk, gyöngyünk” — Nyikus Anna koronaképei

2001: Dr. Borhy László: Római érmek Brigetióból

2003: Számadó Emese: Válogatás a Klapka György Múzeum gyűjteményeiből

4. Munkatársaink

1996-ban több képzőművészeti kiállítást rendeztünk a múzeumban. Ekkor alakult ki állandó kiállítás-rendező gárdánk is: Ölveczky Gábor grafikusművész a látványtervet készíti, meghívóinkat, kiadványainkat tervezi, Vizi Gábor dekoratőr az installáció elkészítését és a kiállítás tulajdonképpeni kivitelezését végzi, Számadó Emese — majd 1997-től a néprajzi kiállítások esetében Horsa Istváné – a szövegek és a forgatókönyv elkészítését. És persze minden egyes kiállítás rendezésénél segítenek a teremőrök, akik azóta sem csak a teremőri tisztséget látják el, hanem a múzeum sokoldalú, oszlopos tagjai: ha kell csoportot vezetnek, ha kell raktárt rendeznek, ha kell kutatómunkát végeznek és persze a takarítás fáradságos feladata is rájuk hárul. Nélkülük, múzeumszeretetük diktálta lelkesedésük, munkára való hajlamuk nélkül működésképtelenek lennénk. Álljon itt azoknak a neve, akik hosszabb ideig viselték, vagy éppen viselik valamelyik kiállítóhelyünk gondját.

1966-tól – tekintettel a viszonylag zord körülményekre – csak rövid ideig látta el egy-egy személy a teremőri teendőket. 1982-től volt a kőtárban Marosi Matild és édesanyja, Marosi Mihályné. Matild később a tengerészeti kiállításban is dolgozott, 1998-ig állt a múzeum alkalmazásában. Nyugalmazott tanárként, érdeklődő, intelligens és roppant művelt emberként nagyszerűen látta el mindkét gondjaira bízott gyűjtemény teremőri feladatait. Nem volt olyan látogatói kérdés, amelyre ne tudta volna a választ. Nehéz volt tőle – munkatársként – megválni, de a gazdasági okok kényszerítették arra, hogy a teremőri állásokat a munkaügyi központ által támogatott közhasznú munkásokkal töltsük be. A dolog kezdetektől fogva rizikós volt – és persze rizikós mai is – mindaddig, amíg az egyes kiállítóhelyekre meg nem találtuk a becsületes, munkát, múzeumot szerető munkatársakat. Őket aztán rendszeresen alkalmazzuk – az évi 2-3 hónapos kötelező járadékos idő letöltése után – évről évre a munkaügyi központ komáromi kirendeltség-vezetője, Katona József és munkatársai segítségével. Így került a főépület megnyitásától korai haláláig a jó humorú, de sajnos gyenge egészségű Szeiler Ottó, majd később pályakezdő fiatalként a megbízható, munkabíró Benyus Peti.

1996-ban kaptunk újra státuszt, akkor került a nyugdíjas Cserhalmi Lászlóné Ibholya a főépületbe és dolgozott, szívét-lelkét a múzeumnak áldozva hét éven keresztül, mígnem másodszor is nyugdíjba vonult. Közben a tengerészeti Kristófné Nagy Mária került közhasznúként, számára 1998-ban sikerült státuszt szereznünk, azóta „vezeti” a tengerészettörténeti kiállítást, professzionális módon: bújja a szakirodalmat, ha lehetősége van rá beszélget Juba Feri bácsival, gyűjtve az információkat.

1999 óta dolgozik Pintér Jánosné Marika a főépületben. Ő is közhasznúként kezdte, de megbízhatóságának köszönhetően 2004-ben ő is főállásba került. Okos és lelkes munkatársat nyertünk a személyében. 1999 óta van — sajnos közhasznúként — a múzeumban Csurgó Lajos, aki a múzeum főnyereménye. Teremőr és karbantartó, meg a kiállítás rendezések fő segéde-reje. Mindent megbütyköl, átfest, átrakodik. Olyan ember ő, akit nehéz lesz pótolni — jövőre nyugdíjba vonul. Ugyancsak 2000-ben került a római kőtárba Jaksa Istvánné Zsuzsa, akinek kőtár- és erődszeretete nem ismer határokat. 2003 óta dolgozik szintén közhasznúként a múzeum főépületében Kovács Lajosné Ili, akivel megint szerencsénk volt a munkanélküliek közötti való-gatásban.

2005 januárjától, ha félállásban is, de sikerült alkalmaznunk Horsa Istvánnét, aki ily módomban már hivatalosan is a múzeum berkeiben végzi a gyűjtő- és feldolgozó munkát.

Pintér Jánosné, Cserhalmi Lászlóné
és Kristófné Nagy Mária

5. A jelen és terveink

A komáromi Klapka György Múzeum a Koppánmonostortól Szőnyig tartó város régészeti, történeti, néprajzi és képzőművészeti emlékeinek gyűjtője, feldolgozója, kiállításai révén közkinccsé tevője.

A múzeum szervezetenként a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Kuny Domokos Megyei Múzeumának a tagja, ily módon megyei intézmény, ám a működési költségeket (infrastruktúra, kiállítások, katalógusok, vásártéri ásatás stb.) Komárom Város Önkormányzata éves költségvetése keretében biztosítja.

Az évek során azonban gyűjteményeink (és így kiállításra váró tárgyaink) növekedésével kinőttük a rendelkezésre álló raktári és kiállítói helyiségeket a Kelemen László utcai főépületben. A Vásártéri ásatás egyetemisták által beletárolt és visszakerült leletanyagának az elhelyezése is egyre nagyobb problémát jelent. Terveink vannak, lehetőségeink sajnos kevésbé. Az épület hátsó, felújítatlan részében lévő szakraktáraink túlszűfoltak. A Komáromi Lövész Klub által a földszinten elfoglalt egy helyiség és az általuk használt teljes pincészet, amennyiben a múzeum rendelkezésére állna, időlegesen enyhítené raktározási problémáinkat és lehetővé tenné a néprajzi gyűjtemény egy teremben történő állandó kiállítását. A Klapka György útra nyíló hosszú telken egy hozzáépítés pedig hosszabb időre megoldaná raktárproblémáinkat. A fejlesztéshez – mely tulajdonképpen nagy részt a jelen állapot normalizálása – keressük a város és a megye jóindulatát, valamint a pályázati lehetőségeket.

A Monostori Erőd Kht. és Dr. Varga István ügyvezető igazgató belátásának köszönhetően az Igmándi erődben lévő kőtárunkat és raktárunkat egyelőre megtarthatjuk. Itt tároljuk a kevésbé sérülékeny installációs anyagot és a nedvességre nem érzékeny régészeti leletanyagot (tegulák, kövek stb.). A Monostori Erődben lévő pékmúzeum vezetőjével, Baltás Lászlóné Zsuzsával két éve van szakmai kapcsolatunk, melynek keretében időszakos kiállítások rendezéséhez nyújtunk segítséget.

Várjuk a Komáromra vonatkozó történeti-régészeti-néprajzi-képzőművészeti emlékeket, mert a legbiztosabb helyen itt, a múzeumban vannak a régi — adott esetben családi — relikviák, hiszen a múzeumnak kötelessége megőrizni és feladata feldolgozni, bemutatni őket, s ezt — ahogy fent is láthatták — időszakos kiállításaink keretében meg is tesszük.

Folyamatosan gyűjtjük tehát a régi Komáromra (Dél-Komáromra) vonatkozó adatokat, tárgyakat, dokumentumokat, fényképeket, mivel célunk a városkép teljes rekonstrukciója, lakóinak megismerése.

2006-ban ünnepeljük Komárom és Újszőny egyesülésének 110. évfordulóját. Erre, a Komáromi Napok keretében, egy nagyszabású ipartörténeti kiállítással és hozzá kapcsolódó katalógussal készülünk. Keressük ezért azoknak az iparosoknak a leszármazottait, tárgyi emlékeit, dokumentumait, akik az 1900-as évek első felében Dél-Komáromban éltek és dolgoztak, hiszen egy várost építettek fel.

Kecskés László élete és munkássága

Kecskés László ősi komáromi családban született 1913. szeptember 7-én Észak-Komáromban. Édesapja Kecskés Béla, édesanyja Vörös Jolán. Felmenői között a török időkben nemességet kapott szekeres gazdák és vízimolnárok voltak. 1919 és 1923 között a Komáromi Községi elemi népiskolában, ezután a nagy hírű komáromi bencés gimnáziumban tanult. Hegedült és bekapcsolódott a cserkészmozgalomba, ahol rajvezetőségig vitte. 1931-ben érettségizett és a Városházán kezdett dolgozni mint számvevőségi beosztott. A munka mellett rengeteget sportolt, leggyakrabban evezett.

1935-38-ig a csehszlovák hadseregben, a második világháború kitörésétől a magyar hadseregben teljesített szolgálatot. A háború vége Caslavban érte, ahol bevonult az új csehszlovák hadseregbe, alhadnagyi ranggal. 1945. június végén tért haza a csehszlovák Komáromba. Fronton nem volt. Hazatérése után nem sokkal feljelentették. Komáromban és Pozsonyban volt börtönben, végül egyévi szabadságvesztésre ítélték, 5 évre eltiltották a polgári jogoktól és mellékbüntetésként összes ingó és ingatlan vagyona elkobzására ítélték. A büntetésbe beleszámított a

vizsgálati fogságban töltött idő, ezért 1946. augusztus 2-án szabadon bocsátották. 1940-ben megnősült. Felesége Bazsánt Margit Dél-Komáromból származott. 1942-ben megszületett Ágnes, 1945-ben pedig Júlia lánya.

Miután szülővárosában csak segédmunkákat végezhetett, illetve megtudta, hogy rajta van az áttelepítettek listáján, elhatározta, hogy családjával átköltözik Magyarországra, nem várják meg a szervezett áttelepítést. (Erről egyébként 1947. december 31-én kapott értesítést: „Értesítem, hogy az 1946. évi XV. T.c.-be iktatott magyar-csehszlovák lakosságcseréről szóló Egyezmény V. cikke alapján Csehszlovákiából Komárom község névjegyzékének 107-110. tételszáma alatt Magyarországra való áttelepítésre kijelöltek között szerepel ... és így a rendes áttelepülők számába beszámítható.”²¹) Először csak felesége és két lánya számára kért engedélyt az átköltözésre: „A kérvényt barátom vitte véleményezésre a csendőrségre. A csendőrség hozzájárult feleségem és két lányom kitelepüléséhez, de csak 50 kg-os csomagokkal. Arra hivatkoztak, hogy én vagyoneklobzásra lettem ítélve. A barátom elhozta az engedélyt és irattárba süllyesztette. A kollégájának pedig csak annyit mondott, hogy a csendőrség hozzájárult a kitelepedéshez.”²² Családja 1946. október 19-én lépte át – teljes ingóságukkal – a határt. Kecskés László 24-én követte őket alkalmi útlevelével. Azonnal jelentkezett a Magyar Államrendőrség komáromi határrendészeti kapitányságán, ahol igazolást állítottak ki számára.

²¹ Klapka György Múzeum Adattára

²² In: Nyíró Krisztina: Száműzetésben. Visszaemlékezés a "hontalanság" éveire. A Kecskés család áttelepülésének története. In: LIMES 1995/ 1-2, 18-20.

1966-ban 33.500 Ft (felesége 12.000 Ft) kártalanításban részesült a *“Csehszlovákiában volt vagyontárgyai társadalmi tulajdonba vétele miatt a 17/1964./VIII./Korm. sz. rendelet alapján előterjesztett kártalanítási kérelmére Komárom-i 1/2-1/2 házingatlanáért – családi ház építésére alkalmas házhely ingatlanáért.”*²³

Az áttelepülés után apósánál, Bazsánt Károly jónévű komáromi hentes-mészáros mesternél dolgozott, ahol munkája eredményeként a Komárom és Vidéke Ipartestület hentes és mészáros segédlevelét is megkapta. 1947-ben Komárom város lakáshivatala a Vág utca 10. szám alatti két-szobást házat utalta ki számára. Az indoklásban a következőket írták: *„Így kellett határozni, mert megállapítást nyert, hogy fent nevezettet a szlovákok kiutasították és nevezett jelenleg lakás nélkül van, illetve bútorozott szobában lakik negyed magával.”* Amint minden igazolása (városi, megyei, és 1948. május 18-án a Belügyminisztériumtól az állampolgársági bizonyítványa) megérkezett, a Városházán kezdett dolgozni főkönyvelőként. 1952 januárjában könyvelőként átvette a Komáromi Ruházati és Szolgáltató Kisipari Szövetkezetet. Ugyanebben az évben Budapesten, a Számveteli Főiskolán képesített könyvelői bizonyítványt szerzett. 1956-tól 1973-ban történt nyugdíjba vonulásáig a Komáromi Épületkarbantartó Kisipari Termelő Szövetkezett (később: Komáromi Építő Szövetkezet) főkönyvelője volt. 1961-ben elvégezte az OKISZ által rendezett alapfokú terv-statisztikai tanfolyamot.

Először 1961-ben kérvényezte alkalmi útilap kiadását, hogy meglátogathassa a csehszlovákiai Komáromban maradt rokonait és barátait, mind erre, mind később útlevel-kérelmére elutasítással válaszoltak azzal az indokkal, hogy *„rendőrileg kifogás alá esik”*.

Kecskés László édesapja portréját mintázza

től pedig a megalakítandó Klapka György Múzeum tiszteletdíjas vezetőjének nevezte ki Biró Endre, a megyei múzeum igazgatója.

A múzeum-előkészítő munkák, a kiállítóhely felújítása, a kiállítás megszervezése hívta létre első ízben a múzeumbarátok körét, ám helyiség hiányában tevékenységük megbénult. 1972 végén újra alakultak a Művelődési Központ keretein belül. A kört 1975-től 1994-ig Kecskés László vezette.²⁴ 1974-től a Jókai Mór Városi Könyvtár helyismereti szaktanácsadójaként is működött.

1957-ben a város megbízásából várostörténeti visszatekintést készített, amelyet gondos kutatómunka előzött meg. 1973-ban a Városi Tanács kiadta a mai napig is legjobban használható *„Komárom története”* című munkáját. Hegedüs Béla szerzőtárssal megírta az 1975-ben napvilágot látott *„Komárom utcanévadó, műemlékei és emlékművei”* című kiadványt.

²³ Klapka György Múzeum Adattára

²⁴ Számadó Emese: 30 éves a Komáromi Múzeumbarát Kör. In: Komáromi Levelek 2002. (VIII. évf.) 1. szám

Régi mesterségek bemutatását célzó országos pályázat eredményeként született a „Komáromi szekeres gazdák” című pályamunkája, amellyel első díjat nyert. A tanulmány megjelent az Irodalmi Szemlében, majd az Új Forrásban is. Később más, többnyire már kihalt mesterségek történetét is megírta az említett folyóiratokban. Ezeket, egyéb foglalkozásokkal kibővítve jelentette meg a Madách Kiadó 1978-ban „Komáromi mesterségek” címmel, könyv formájában. „... A szó valódi értelmében hézagpótló. Tudományos értékű munka, élvezetesen megírva, nem pedig száraz ismertetés...” – írta róla a Honismeret.

Jelentős tanulmánya jelent meg a Műemlékvédelem című műemlékvédelmi és építészettörténeti szemle 1978/3. számában. A „Komárom erődrendszere” című, jegyzetekkel ellátott és 36 fotóval illusztrált, 30 oldalas írás akkor még egyedüli volt e témában, annál is inkább, mivel a Monostori erőd akkor még szovjet katonai bázis volt.

1979-ben a megyei Honismereti Kiskönyvtár sorozatban jelent meg a „Komárom irodalmi élete”, amelyet a 30 ezer magyar író életét és munkásságát tartalmazó „nagy Szinnye”, illetve a Magyar Életrajzi Lexikon alapján állított össze.

A Zrínyi Katonai Kiadó vársorozatában 1984-ben vehettük kézbe a „Komárom, az erődök városa” című 230 oldalas tanulmányát. Az 52 fotón kívül bibliográfiai tájékoztatásra is alkalmas jegyzetapparátus és 60 tételes irodalomjegyzék egészíti ki a szép kivitellű kötetet, melynek már a második kiadása is elfogyott.

1985-ben a Komárom megyei Idegenforgalmi Hivatal gondozásában megjelent „Komárom” című zsebkönyv a lakott terület hármass (Komárom, Koppánmonostor, Szőny) tagozódásán alapul. Térképek és 28 fotó egészíti ki.

Kecskés László aktív közéleti ember volt, aki a honismereti munkát alkotó módon fogta össze és irányította városunkban. Elnöke volt a Klapka Alapítvány Kuratóriumának (és ily módon az alapítvány által évente megrendezett ún. „Klapka-vetélkedő” zsűrijének) és a Komáromi Közgyűjteményi Alapítványnak, alapító tagja – az azóta sajnos már elhalt – Városszépítő Egyesületnek.

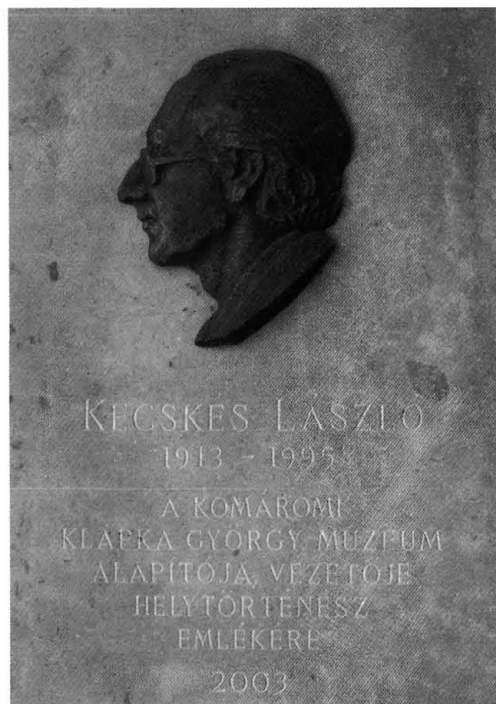
Munkássága elismerésül 1973-ban emléklapban részesült a „város társadalmi politikai és gazdasági fejlesztése érdekében végzett kiváló munkájáért”; 1992-ben megkapta a Pro Urbe Komárom-díjat, majd a díszpolgári címet a Duna mindkét partján (1994-ben Dél-Komáromban, 1995-ben Észak-Komáromban); helytörténeti munkája elismeréseképpen 1993-ban a Bél Mátyás-díjat; valamint Komárom-Esztergom Megye Alkotó-díját. Méltán írta róla a Honismeret, hogy „... Komárom város múltjának tudós kutatója, rendszerezője, nyomtatásban hűséges közvetítője...” – volt.

Kecskés László hosszan tartó betegség után, 1995. október 25-én hunyt el. Temetésére több százán érkeztek, végső búcsút venni tőle, a Duna mindkét partjáról és az országból. A szertartáson a város világi és egyházi vezetői egyaránt búcsúztatták.

Halálát követően többen megemlékeztek róla. Egykori munkatársa, Marosi Matild a következőket írta: „Magától értetődő választékos magyarnyelvűséggel, egyszerűséggel és szerénységgel fogalmazta meg szóban és írásban mondatait, lelkesen osztotta meg rendkívüli tudását a látogatókkal, érdeklődőkkel – velünk. ... Mindig szívesen beszélt városairól: erről az újonnan megtaláltról, a kicsiny,

magyar Komáromról is; de a Duna két partján, két országban fekvő két Komárom az Ő lelkében, ér-
zéseiben, gondolataiban valójában mindig egy egységet alkotott, elválaszthatatlanok voltak.”

Emlékére és tiszteletére, születésének 90. évfordulóján az általa létrehozott múzeum főépüle-
tének falán portréjával ellátott emléktáblát avattunk a város és civil szervezetek jóvoltából. A szlo-
vátkiai Ógyallán lakó Darázs Rozália szobrászművész alkotása méltán kifejezi Kecskés László em-
berségét és intellektusát. Táblaavató beszédében Ölveczky Gábor, aki a Klapka Alapítvány elnö-
ki tisztjében követte őt, az alábbiakat mondta róla:

„Ha rá gondolok, mindig ilyen szavak jutnak
eszembe, mint délceg, gerinces, olyan valaki, aki-
nek tartása van. ... Ha magyar emberre gondo-
lok, szintén eszembe kell, hogy jusson, bár nem
hordta magán a magyarsághoz tartozás attribú-
tumait, egyáltalán magyarságát nem jelvényként
viselte, belülről sugározta kifelé. Ízes, jellegzetes
komáromi beszéde is — úgy vélem — nemzedé-
kével együtt végképp eltűnik. Életútjának talán
az a legnagyobb üzenete, hogy Ő komolyan vette
Klapka György utolsó napi parancsának szava-
it, miszerint «szent tartozásaink vannak a haza
iránt, mely úgy lehet fennmaradásunkban leli jö-
vője minden vigaszát.» Kecskés László leróttá
minden tartozását.”

Halálának 10. évfordulója egybeesik a mú-
zeum-megnyitás 40 éves jubileumával. Mind-
kettőre emlékezünk tehát a “Komáromi Klap-
ka György Múzeum 40 éve” című kiállítással.
Hiszen egyik sincs a másik nélkül.

